

EUROPEISKA UNIONEN
Europeiska socialfonden

Europeiska socialfonden i Sverige

PROGRAM FÖR INVESTERING
I TILLVÄXT OCH SYSSELSÄTTNING
2014–2020

Investerar i människor
Europeiska socialfonden

Innehåll

1. Sammanfattning	4
2. Om Europeiska socialfonden och Svenska ESF-rådet	5
2.1 Europeiska socialfonden	5
2.2 Svenska ESF-rådet	5
2.3 Svenska ESF-rådets regioner	6
3. Det nationella socialfondsprogrammet	7
3.1 Syften och mål	7
3.2 Målgrupper	7
3.3 Upplägg och innehåll	7
3.4 Regioner och handlingsplaner	8
3.5 Aktörer med viktiga roller för socialfondsprogrammet	8
4. Ramar för socialfondsinsatserna	12
4.1 Hur har programmet tagits fram?	12
4.2 Ramar från EU styr innehåll och processer	12
4.3 Sveriges egen arbetsmarknadspolitik	16
5. Utmaningar på den svenska arbetsmarknaden	18
6. Sveriges nationella socialfondsprogram 2014–2020	19
6.1 Vad kan få stöd?	19
6.2 Nyheter i detta program	34
6.3 Hur går det till? Från utlysning till projektgenomförande och uppföljning	38
6.4 Finansieringen i socialfondsprogrammet	41
6.5 Urvalskriterier/vägledande principer för urval av insatser	42
7. Transnationalitet – samarbete för kunskapsspridning	50
7.1 Ska mitt projekt vara transnationellt?	50
7.2 Hur kan det transnationella samarbetet se ut?	50

1. Sammanfattning

Den här skriften handlar om Europeiska socialfondens strategi för hur Sveriges tillväxt och sysselsättning ska utvecklas under perioden 2014–2020. Planen, som också kallas för det nationella socialfondsprogrammet, är framtagna av Arbetsmarknadsdepartementet i samarbete med Europeiska socialfondens svenska förvaltningsmyndighet: Svenska ESF-rådet.

Målet för regeringens arbetsmarknadspolitik är full sysselsättning. Att skapa förutsättningar för fler jobb och med kraft bekämpa arbetslösheten ses som en central uppgift och en viktig politisk prioritering för regeringen. Full sysselsättning är en förutsättning för att Sverige ska förbli ett konkurrenskraftigt land med långsiktigt hållbar tillväxt – vilket i sin tur är regeringens övergripande ambition för Sveriges ekonomi. Regeringens sysselsättningsmål är att antalet personer som arbetar och antalet arbetade timmar i ekonomin ska öka så att Sverige når lägst arbetslöshet i EU år 2020.

Syftet med socialfondsprogrammet är att bidra till en väl fungerande arbetsmarknad i Sverige, som samtidigt ligger i linje med EU:s mål för unionen som helhet. Under perioden 2014–2020 kommer cirka 6,5 miljarder kronor att fördelas ur fonden till projekt som på olika sätt bidrar till tillväxt och sysselsättning. Insatserna har fyra huvudmål:

- Stimulera kompetensutveckling som stärker individers ställning på arbetsmarknaden.
- Förstärka kopplingen mellan utbildning och arbetsliv.
- Öka övergångarna till arbete bland personer som står långt ifrån arbetsmarknaden.
- Underlätta ungas etablering i arbetslivet och deltagande i utbildning.

Socialfondsprogrammet är uppdelat i tre programområden som tillsammans täcker in de fyra huvudmålen:

- Programområde 1 – kompetensförsörjning och koppling mellan utbildning och arbetsliv
- Programområde 2 – ökade övergångar till arbete
- Programområde 3 – sysselsättningsinitiativet

Syftet med den här skriften är att informera dig som vill veta mer om vad som krävs för att få finansiering via Socialfonden och vilken strategi som ligger bakom programmet och tilldelning av pengar. Här beskrivs också vilka utmaningar som finns på den svenska arbetsmarknaden i dag och hur EU och Sverige tänker ta sig an dessa.

Programmets innehåll avhandlas i kapitel 6, medan de övriga kapitlen innehåller bakgrundsfakta om Europeiska socialfonden generellt samt om de ramar och förutsättningar som ligger till grund för arbetet med fonden och det nationella programmet.

2. Om Europeiska socialfonden och Svenska ESF-rådet

2.1 Europeiska socialfonden

Den Europeiska socialfonden (ESF) är EU:s viktigaste verktyg för att skapa fler och bättre jobb i Europa. Fonden verkar genom att finansiera projekt som på olika sätt kan förbättra arbetsmarknaden och stärka näringslivet i medlemsländerna. Projekten som får stöd rör kompetensutveckling, sysselsättningsåtgärder och integrationsinsatser. Både offentliga, ideella och privata organisationer kan få stöd.

Socialfonden är en av EU:s strukturfonder, vars syfte är att stärka medlemsländernas ekonomi, tillväxt och sociala sammanhållning. Strukturfonderna omnämns ibland tillsammans med EU:s investeringsfonder, som ESI-fonderna – Europeiska struktur- och investeringsfonder. Ett av målen med Socialfonden är också att jämna ut skillnaderna i välbefinnande och levnadsstandard mellan länderna.

De pengar som Socialfonden fördelar utgör ungefär 10 procent av EU:s totala budget, och fonden hjälper ungefär 10 miljoner människor i Europa varje år. Fördelningen mellan länderna beror på deras relativa välbefinnande. Varje medlemsland har förvaltningsorganisationer som ser till att pengarna används i enlighet med både EU:s strategier och den nationella politiken.

Finansieringen i Socialfonden styrs av fondprogram: en plan för hur pengarna ska användas, med förbestämda mål och prioriteringar. Den nuvarande programperioden löper mellan 2014 och 2020. Varje medlemsland ansvarar för att skapa ett eller flera egna fondprogram, anpassat efter de egna förutsättningarna och utmaningarna på arbetsmarknaden.

2.2 Svenska ESF-rådet

Svenska ESF-rådet (officiellt namn: Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige) förvaltar Europeiska socialfonden i Sverige. Förvaltningen innebär att utlysa projektmedel och följa upp och utvärdera effekterna av de projekt som fått finansiering.

Utöver att förvalta de ekonomiska resurserna arbetar ESF-rådet också för att utveckla idéer för den svenska arbetsmarknaden. Metodutveckling och samverkan mellan myndigheter, arbetsmarknad och utbildning är viktiga ledord för arbetet.

ESF-rådet är en statlig myndighet under Arbetsmarknadsdepartementet. Verksamheten spänner över flera politikområden: i första hand arbetsmarknadspolitik men också social-, utbildnings-, närings- och integrationspolitik. Utöver Socialfonden förvaltar ESF-rådet även Fead - fonden för dem som har det sämst ställt.

Svenska ESF-rådet har funnits sedan år 2000. Verksamheten är indelad i åtta regioner med regionala kontor. Denna indelning av verksamheten är betydelsefull eftersom regionerna har olika förutsättningar och utmaningar på arbetsmarknaden. Projekten inom Socialfonden kan bedrivas lokalt inom en eller flera regioner och på nationell nivå.

2.3 Svenska ESF-rådets regioner

Huvudkontoret finns i Stockholm, på Liljeholmen.
Kontaktuppgifter kan du hitta på vår webbplats
www.esf.se.

HUVUDKONTOR

Stockholm, Liljeholmen

Kontaktuppgifter till samtliga kontor
finns på vår webbplats www.esf.se.

NORDNOD

Övre Norrland

Västerbottens och Norrbottens län
Luleå

Mellersta Norrland

Jämtlands och Västernorrlands län
Östersund

Norra Mellansverige

Gävleborgs, Dalarnas och Värmlands län
Gävle

MITTNOD

Stockholm

Stockholms län
Stockholm

Östra Mellansverige

Örebro, Östergötland, Södermanlands,
Västmanlands och Uppsala län
Örebro

SYDNOD

Småland och Öarna

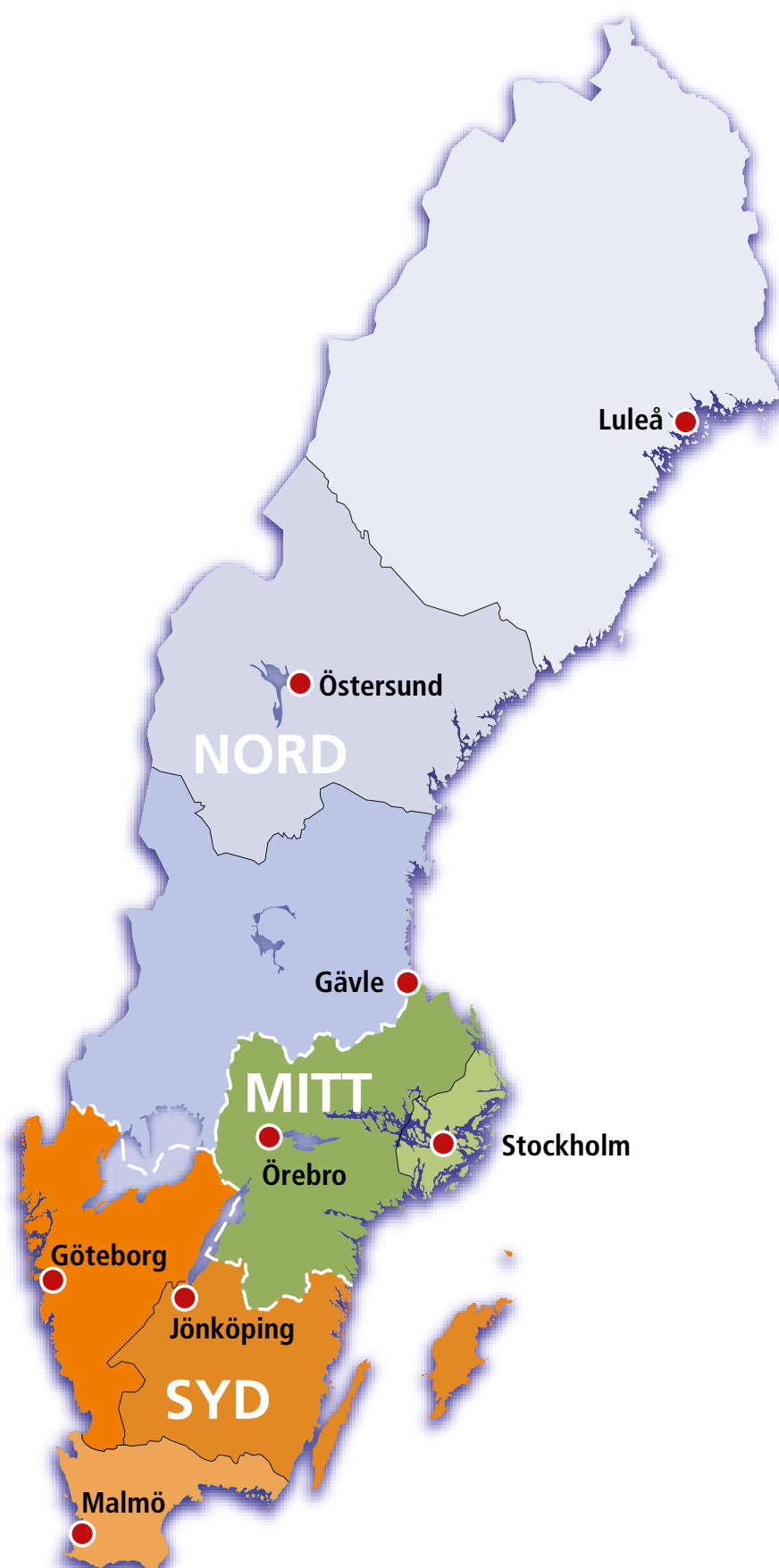
Jönköpings, Kronbergs, Kalmar och
Gotlands län
Jönköping

Västsverige

Västra Götalands och Hallands län
Göteborg

Sydsverige

Skåne och Blekinge län
Malmö

3. Det nationella socialfondsprogrammet

Det nationella socialfondsprogrammet är Sveriges och EU:s strategi för hur Europeiska socialfondens medel ska användas i landet. Alla medlemsländer i EU har sådana operativa program, som beskriver prioriteringar och mål för den aktuella programperioden. I det här kapitlet kan du läsa om det nationella socialfondsprogrammets syfte, mål, målgrupper och vilka som arbetar med det. Mer information om vilka regelverk som styr programmet finns i kapitel 4.

3.1 Syften och mål

Det nationella socialfondsprogrammet är till för att förstärka och utveckla arbetsmarknadspolitiken i Sverige. Programmet innehåller mål och strategier för hur fondmedlen ska användas i Sverige. Det beskriver vilken typ av utveckling som är önskvärd på arbetsmarknaden och vilka insatser EU ska finansiera för att uppnå det.

Det aktuella socialfondsprogrammet gäller för perioden 2014–2020. Det nationella programmet genomförs som ett led i Europa 2020 – EU:s strategi för smart, hållbar och inkluderande tillväxt.

Huvudmålet med socialfondsprogrammet är att fler ska få arbete och att färre människor ska stå utanför arbetsmarknaden. Det går också att specificera fyra delsyften:

- Stimulera **kompetensutveckling** som stärker individers ställning på arbetsmarknaden.
- Förstärka kopplingen mellan **utbildning och arbetsliv**.
- Öka **övergångarna till arbete** bland personer som står långt ifrån arbetsmarknaden.
- Underlätta **ungas etablering** i arbetslivet och deltagande i utbildning.
- Dessa syften motsvarar de tematiska målen, som beskrivs i avsnitt 6.1.

3.2 Målgrupper

Målgruppen för Socialfondens insatser är stor, cirka 10 miljoner kvinnor och män i Europa får varje år stöd genom fonden. Målgruppen omfattar såväl individer som företag, organisationer och myndigheter. I Sverige har var sjätte svensk i arbetsför ålder fått kompetensutveckling inom ramen för ett socialfondsprojekt. Vissa programområden och tillhörande insatser är inriktade mot särskilt utsatta grupper, som exempelvis ungdomar eller personer som är långtidsarbetslösa.

För att få finansiering från Socialfonden söker man pengar för specifika projekt. De som får finansiering kallas med ett samlingsnamn för stödmottagare. Det kan till exempel vara:

- offentliga förvaltningar
- arbetstagar- eller arbetsgivarorganisationer
- ideella organisationer
- företag

Individerna som deltar i ett socialfondsprojekt kallas för deltagare.

3.3 Upplägg och innehåll

Det nationella socialfondsprogrammet innehåller instruktioner för hur Socialfondens pengar ska användas: vilka områden av arbetsmarknaden som ska prioriteras och vad målet med insatserna är. De prioriterade områdena kallas **programområden**. Till varje programområde finns specifika **mål** och **målgrupper**.

Det svenska programmet har denna gång fyra programområden:

- Kompetensförsörjning
- Ökade övergångar till arbete
- Sysselsättning för unga
- Tekniskt stöd

De första tre programområdena knyter an till tre av de tematiska mål som EU har satt upp för sina struktur- och investeringsfonder. Det fjärde området, tekniskt stöd, är pengar som går till administrationen av Socialfonden. Det är alltså inte pengar som kan sökas av externa parter. (Därför har område 4 uteslutits när programområdena beskrivs i kapitel 6.)

3.4 Regioner och handlingsplaner

Arbetet med det nationella programmet genomförs i åtta regioner. Varje sådan region har en egen **regional handlingsplan**, som tillsammans med regionala aktörer utformas utifrån de förutsättningar och utmaningar som finns i området. Det kan till exempel handla om att regionen har stor utflyttning vilket leder till bristande tillgång på arbetskraft. De regionala handlingsplanerna anger regionala prioriteringar för utlysningen av programmedel. Planerna är ett sätt att se till att den regionala och lokala arbetsmarknadens behov beaktas och den kunskap som finns regionalt tas tillvara på bästa sätt.

Det finns också en **nationell handlingsplan**, som anger övergripande utgångspunkter och prioriteringar för hur fondmedlen ska användas på nationell nivå.

Tanken med handlingsplanerna är att de ska fungera som en förlängning av programmet, förankra det hos berörda aktörer och se till att satsningar genomförs enligt målen. De följs upp regelbundet och revideras om det behövs.

3.5 Aktörer med viktiga roller för socialfondsprogrammet

Arbetet med socialfondsprogrammet är en omfattande verksamhet som kräver engagemang och ansvar från många parter. Svenska ESF-rådet är huvudansvarig myndighet men även andra myndigheter och organ har viktiga roller i processen. Dessutom behövs aktiv medverkan från andra nationella, regionala och lokala aktörer, inte minst arbetsmarknadens olika parter.

MYNDIGHETER MED ANSVAR FÖR SOCIALFONDEN

Två olika svenska myndigheter har viktiga roller i arbetet med socialfondsprogrammet:

- Svenska ESF-rådet
- Ekonomistyrningsverket

ESF-rådet har två roller: att förvalta fonden och att attestera de utbetalningar som ska göras. Ekonomistyrningsverket ansvarar för revision, det vill säga att granska att ESF-rådet har genomfört sitt uppdrag korrekt och effektivt. Riksgälden, som är statens finansförvaltning, tar emot pengarna från EU-kommissionen och sköter utbetalningarna.

ÖVRIGA AKTÖRER OCH PARTNER

Utöver myndigheterna finns det flera andra aktörer som har bärande roller i arbetet med socialfondsprogrammet. De är övervakningskommittén, de regionalt tillväxtansvariga och strukturfondpartnerskapen. Tillsammans ska de se till att programmet följs och blir bra på både nationell och regional nivå.

Regionalt tillväxtansvariga tar fram handlingsplaner

Arbetet med Socialfonden och programmet är i Sverige uppdelat på åtta regioner (geografiska områden). Varje region har en egen regional handlingsplan, som preciserar regionens mål och strategier för arbetet med fondprogrammet. Dessa regionala handlingsplaner utarbetas av **regionalt tillväxtansvariga**, i samråd med Svenska ESF-rådet.

De regionalt tillväxtansvariga kan vara till exempel länsstyrelser, landsting, kommuner och olika samverkansorgan. Deras medverkan i arbetet med socialfondsprogrammet är viktig eftersom de har en god överblick i regionen. De regionalt tillväxtansvariga får sitt uppdrag av regeringen.

De regionalt tillväxtansvariga ska även se till att handlingsplanerna är förankrade hos företrädare för arbetsmarknadens parter, berörda myndigheter och berörda ideella organisationer. På så sätt får man en grund för delaktighet i programgenomförandet.

Strukturfondpartnerskap som säkrar regionalt inflytande

För att säkra regionernas inflytande över genomförandet av programmet har varje region ett **strukturfondpartnerskap**. I partnerskapet finns regionala intressenter och politiker representerade. Hälften av ledamöterna ska komma från landsting och kommuner, resterande är arbetsmarknadens partner, myndigheter, ideella organisationer och så vidare. Vilka organisationer som ska ingå bestämmer regeringen, som också utser ordförande för partnerskapet. Organisationerna nominerar själva sina ledamöter.

Strukturfondpartnerskapets uppgift är att prioritera mellan projektansökningarna. Beslutsprocessen för projekten går till så att ESF-rådet gör den första beredningen, där de tar fram beslutsunderlag och bedömer vilka projektansökningar som uppfyller kraven och tar fram underlag för prioritering. Strukturfondpartnerskapet gör sedan en prioritering bland de godkända ansökningarna, vilken ligger till grund för Svenska ESF-rådets beslut om vilka projekt som ska få stöd. Du kan läsa mer om processen i avsnitt 6.3.

Övervakningskommittén följer upp och kvalitetssäkrar arbetet

Socialfonden har en nationell **övervakningskommitté** som har i uppgift att följa upp genomförandet av programmet och säkra kvalitet och effektivitet. De ska också kontrollera att handlingsplanerna överensstämmer med programmets mål, prioriteringar och ramar.

Övervakningskommittén består av representanter för myndigheter, arbetsmarknadens organisationer, ideell sektor och forskningsvärlden. Ordföranden är regeringens företrädare. Även EU-kommissionen deltar i övervakningskommitténs arbete, i egenskap av rådgivare.

Övervakningskommitténs uppgifter är att:

- fastställa den nationella och de regionala handlingsplanerna.
- undersöka frågor som påverkar programmets resultat.
- yttra sig om ESF-rådet föreslår ändringar av programmet efter att det fastställts.
- besluta om en fördelningsmodell för de regionala programmen efter förslag från ESF-rådet.

- granska genomförandet av programmet och följa upp måluppfyllelsen.
- ge rekommendationer till ESF-rådet om genomförandet av programmet och övervaka åtgärder som vidtas till följd av rekommendationerna.
- godkänner de årliga genomföranderapporterna

Kommitténs arbete styrs av artiklarna 47–49 i förordning (EG) 1303/2013. Denna förordning är gemensam för ESI-fonderna.

Arbetsförmedlingen bidrar med kunskap och erfarenhet om arbetsmarknaden

Arbetsförmedlingen är en viktig samverkanspartner för ESF-rådet. Socialfondens projekt ska förstärka och utveckla den nationella arbetsmarknadspolitiken, i vilken Arbetsförmedlingen har en betydande roll. Arbetsförmedlingen sitter på mycket kunskap och erfarenhet som är viktig att ta tillvara på och tillämpa i programmet. Genom att ha ett bra samarbete kan man se till att fondmedlen används på ett bra sätt som bygger på erfarenhet.

4. Ramar för socialfondsinsatserna

Eftersom Socialfonden är en EU-fond regleras den av ett antal bestämmelser från EU. Socialfondens inriktning i Sverige styrs även av vår egen arbetsmarknadspolitik, som regeringen beslutar om. I det här kapitlet kan du läsa om hur socialfondsprogrammet tas fram och vilka regelverk och strategier som styr arbetet.

4.1 Hur har programmet tagits fram?

Arbetet med socialfondsprogrammets utformning och genomförande är en lång process med många inblandade. (De viktigaste aktörerna finns beskrivna i avsnitt 3.5.) Huvudansvaret för att ta fram ett programförslag ligger på Arbetsmarknadsdepartementet. Även ESF-rådet spelar en viktig roll i programförberedelserna.

Det nationella programmets inriktning och prioriteringar bestäms parallellt med att regeringen tar fram ett förslag till en partnerskapsöverenskommelse mellan Sverige och EU-kommissionen. Både socialfondsprogrammet och partnerskapsöverenskommelsen ska spegla såväl den svenska arbetsmarknadspolitik som EU:s övergripande strategi för sysselsättningen.

Efter att EU-kommissionen har godkänt programmet kan den nationella och de regionala handlingsplanerna fastställas. Handlingsplanernas struktur bestäms av ESF-rådet i samråd med de berörda parterna. Sedan är det övervakningskommittén som fastställer handlingsplanerna, efter att ha säkerställt att de stämmer överens med programmets mål och prioriteringar.

4.2 Ramar från EU styr innehåll och processer

Arbetet med det nationella socialfondsprogrammet regleras av ett antal ramverk och rekommendationer från EU. För den som är intresserad av vad som styr utformningen av socialfondsprogrammet är några av dem ändå bra att känna till.

EUROPA 2020

Europa 2020 är EU:s strategi för att skapa bättre tillväxt och fler jobb i medlemsstaterna. Det övergripande målet för Europa 2020 är att förbättra förutsättningarna för full sysselsättning, genom en tillväxt som är smart, hållbar och till för alla. Det betyder bland annat att främja en grönare och mer resurseffektiv ekonomi, som är baserad på kunskap och innovation.

Europa 2020 innehåller flera riktlinjer och mål för EU-ländernas arbete med sysselsättningen. Tre av dessa mål går att tydligt koppla ihop med användningen av Socialfonden i Sverige:

1. Sträva efter att öka sysselsättningsgraden bland kvinnor och män i åldrarna 20–64 år till 75 procent.
2. Främja social delaktighet, framför allt genom fattigdomsminskning; åtminstone 20 miljoner människor ska komma ur en situation där de riskerar att drabbas av fattigdom och social utestängning.
3. Förbättra utbildningsnivån, särskilt genom att sträva efter att minska antalet elever som i förtid avbryter sin skolgång till mindre än 10 procent och genom att öka den andel 30–34-åringar som har avslutat en eftergymnasial utbildning eller motsvarande utbildning till minst 40 procent.

Dessa mål har brutits ned till medlemsstatsnivå, och Sveriges nationella mål är i de flesta fall mer långtgående än EU:s överordnade mål. Sveriges måluppfyllelse är dessutom redan god på de flesta områden. I dag har Sverige till exempel en sysselsättningsgrad på 79,4 procent av befolkningen 20–64 år, vilket är 4,4 procentenheter över EU-målet.

Sveriges nationella mål utifrån Europa 2020 är följande:

1. Sysselsättning

Att eftersträva en höjning av sysselsättningsgraden till väl över 80 procent för kvinnor och män i åldrarna 20–64 år till år 2020. Höjningen ska främst ske i grupper med en svag förankring på arbetsmarknaden, som unga och utrikes födda, och genom att motverka långa tider utan arbete. Skillnaden i sysselsättningsgrad mellan kvinnor och män ska minska genom en ökning av kvinnors sysselsättningsgrad.

2. Social delaktighet

Att öka den sociala delaktigheten genom att minska andelen kvinnor och män 20–64 år som är utanför arbetskraften (utom heltidsstuderande), långtidsarbetslösa eller långtidssjukskrivna till väl under 14 procent år 2020.

3. Utbildning

Att andelen av befolkningen som har en eftergymnasial utbildning ska ligga mellan 40 och 45 procent i åldersgruppen 30–34 år. När det gäller 18–24-åringar som inte fullföljt gymnasieskolan och som inte deltar i någon utbildning är både Sveriges nationella mål och EU-målet att andelen ska vara lägre än 10 procent år 2020.

4. Forskning

Att förbättra villkoren för forskning och utveckling, särskilt när det gäller att höja de offentliga och privata investeringarna till 3 procent av BNP. (utom heltidsstuderande), långtidsarbetslösa eller

långtidssjukskrivna till väl under 14 procent år 2020.

5. Miljö

Att minska utsläppen av växthusgaser med 20 procent i förhållande till 1990 års nivåer. Att öka de förnybara energikällornas andel av den slutliga energikonsumtionen till 20 procent och eftersträva en ökning av energieffektiviteten med 20 procent. Att uppnå energi- och klimatmålen 2020.

DE LANDSSPECIFIKA REKOMMENDATIONERNA FRÅN EU-KOMMISSIONEN

För att stärka den ekonomiska samordningen inom EU gör Europeiska kommissionen landspecifika rekommendationer för genomförandet av Europa 2020. Dessa antas sedan av Europeiska ministerrådet. För 2014 gav EU-kommissionen Sverige följande rekommendation på sysselsättningsområdet:

”Vidta lämpliga åtgärder för att förbättra baskunskaperna och underlätta övergången från utbildning till arbetsmarknad, bland annat genom en större användning av arbetsplatsförlagt lärande och lärlingsprogram. Förstärka satsningarna för att effektivare inrikta arbetsmarknads- och utbildningsåtgärder på lågutbildade och personer med invandrabakgrund. Öka de tidiga insatserna och det aktiva uppsökandet av unga som inte är inskrivna hos myndigheterna.”

För att ytterligare understryka behovet av stöd till ungdomar har EU-kommissionen även rekommenderat införandet av en ungdomsgaranti.

EU:S GEMENSAMMA RAMVERK FÖR ESI-FONDERNA OCH PARTNERSKAPSÖVERENSKOMMELSEN

Inför programperioden 2014–2020 har EU tagit fram ett nytt regelverk, som består av en gemensam förordning samt särskilda förordningar för

Socialfonden och för de andra europeiska struktur- och investeringsfonderna (ESI-fonderna). Dessa förordningar¹ styr socialfondsprogrammet till både innehåll och struktur.

I förordningarna står det också att det ska finnas en **partnerskapsöverenskommelse** mellan varje land och EU. Sveriges partnerskapsöverenskommelse anger:

- vilka utmaningar som Sverige behöver komma till rätta med för att bidra till Europa 2020-strategins mål.
- områden för samordning mellan ESI-fonderna.
- åtgärder som vidtas för att förenkla programgenomförandet.

EU-KOMMISSIONENS POSITIONSPAPPER

I november 2012 presenterade EU-kommissionen ett så kallat positionspapper². Detta specificerar EU-kommissionens syn på hur Sverige bör implementera och använda ESI-fonderna under nästa programperiod. I positionspapperet säger EU-kommissionen att Sverige i allmänhet presterar väl i förhållande till Europa 2020-strategin, men pekar på flera utmaningar. Utifrån dessa föreslår EU-kommissionen att Sverige ska satsa resurser på att:

- stärka den konkurrens- och innovationsdrivna ekonomin.
- främja anställningsbarhet och förbättra inträdet på arbetsmarknaden.
- uppmärksamma och synliggöra vikten av en hållbar och effektiv resursanvändning för hållbar tillväxt.

4.3 Sveriges egen arbetsmarknadspolitik

Utöver ramarna, förordningarna och rekommendationerna från EU så styrs det nationella socialfondsprogrammet även av Sveriges egen politik. Utgångspunkten för fondmedlens användning är att de ska förstärka och utveckla den nationella arbetsmarknadspolitiken samtidigt som de bidrar till att nå Europa 2020-strategins målsättningar.

I linje med regeringens nationella arbetsmarknadspolitik fördelas Socialfondens medel alltså med tonvikt på insatser som syftar till att öka övergångarna till arbete. Följande problem ses som särskilt angelägna att komma tillrätta med:

- den höga ungdomsarbetslösheten och den höga långtidsarbetslösheten.
- matchningsgapet på arbetsmarknaden.
- förutsättningarna för att utrikes födda snabbt ska få arbete.

VARFÖR SYSSELSÄTTNING OCH TILLVÄXT?

Att ha en meningsfull sysselsättning är viktigt för de flesta människor, både för att vi ska må bra och för att vi ska klara oss rent praktiskt. Man kan säga att det är av stor individuell vikt. Men sysselsättning är viktigt också i ett nationellt perspektiv, eftersom det finns ett tätt samband mellan sysselsättningen och tillväxten i ett land. Den nationella ekonomin avgörs till stor del av produktiviteten och antalet arbetade timmar. En ökad sysselsättning och höjd kompetens i arbetskraften är alltså en grund för ökad tillväxt. Den svenska regeringens arbetsmarknadspolitik har därför som mål att Sverige ska ha full sysselsättning.

¹ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1304/2013 och nr 1303/2013.

² Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1303/2013.

5. Utmaningar på den svenska arbetsmarknaden

Sverige – liksom flertalet länder i Europa – står inför långsiktiga utmaningar på arbetsmarknaden. Den utdragna lågkonjunkturen har förstärkt de strukturella problemen. Långtidsarbetslösheten har ökat och en del grupper har fått svårare att etablera sig på arbetsmarknaden.

Om man ser till andelen sysselsatta ligger Sverige visserligen bra till jämfört med många andra länder. Enligt en OECD-studie har stora delar av den svenska befolkningen de färdigheter som behövs för att kunna vara en del av samhället och arbetsmarknaden. Men det finns ändå utmaningar och svårigheter; här finns såväl arbetslöshet som bristande kompetensförsörjning på vissa områden.

En del av utmaningarna beror på befolkningsutvecklingen och människors flyttmönster, medan andra problem har sin grund i bristande utbildning och kompetensutveckling. De långsiktiga utmaningarna förstärks av sviterna från den finansiella krisen som utlöstes 2009.

De främsta utmaningarna på den svenska arbetsmarknaden enligt socialfondsprogrammet 2014 kan i korthet beskrivas så här:

Brist på arbetskraft

- **Glesbygdsproblematiken: Brist på arbetskraft och ökad försörjningsbörda utanför storstäderna.** Det beror bland annat på att ungdomar, särskilt unga kvinnor, tenderar att flytta från mindre orter och landsbygd till storstadsregioner.

Brist på rätt kompetens

- **Låg kompetensnivå inom vissa grupper.** En stor grupp saknar grundläggande färdigheter för arbetsmarknaden. Där ingår dels många med kort utbildning, dels många utrikes födda.
- **Matchningsproblem mellan arbetsgivare och arbetssökande.** Utbildningsutbudet och ungdomars val av intresse motsvarar inte efter-

frågan av kompetens och efterfrågan på arbetsmarknaden.

- **Ungdomars minskade intresse för yrkesutbildningar.** De gymnasiala yrkesutbildningarna är viktiga för kompetensförsörjningen inom många branscher, men det är inte tillräckligt många som söker sig dit.

Arbetslöshet

- **Hög ungdomsarbetslöshet.** Många unga har svårt att komma in på arbetsmarknaden. Särskilt bland unga män har arbetslösheten ökat sedan finanskrisens början.
- **Stor risk för långtidsarbetslöshet i vissa grupper.** Finanskrisen orsakade en svag efterfrågan på arbetskraft, vilket särskilt drabbade vissa grupper: kvinnor och män som är unga, är födda utanför Europa eller som har funktionsnedsättningar som påverkar arbetsförmågan. Risken är påtaglig att många personer i dessa grupper hamnar allt längre från arbetsmarknaden och får svårt att komma tillbaka när efterfrågan förändras.

Bristande jämställdhet

- **En könssegregerad arbetsmarknad.** Kvinnor och män deltar på arbetsmarknaden i nästan samma utsträckning, men i olika yrken och sektorer. Detta kan leda till bristande kompetensförsörjning. Det finns till exempel ett stort rekryteringsbehov inom vård och omsorg, men rådande könsstereotypa uppfattningar leder till att få män utbildar sig till dessa yrken och i stället riskerar arbetslöshet. Könsuppdelningen förstärker dessutom utmaningarna som följer av flyttmönstren.
- **Ojämlighet i arbetstid och börda (kvinnors deltidsarbete).** Fler kvinnor än män arbetar deltid vilket på både kort och lång sikt påverkar kvinnors förutsättningar till samma möjligheter och villkor i fråga om utbildning och betalt arbete negativt. Samtidigt upplever fler kvinnor än män besvär till följd av arbetet (enligt Arbetsmiljöverkets statistik).

6. Sveriges nationella socialfondsprogram 2014–2020

Det nationella programmet för Europeiska socialfonden anger mål och riktning för EU:s ekonomiska stöd till den svenska arbetsmarknaden. Det aktuella programmet gäller för år 2014–2020, och anger vilka insatser som ska prioriteras under den perioden. Utgångspunkten för programmet är dels de övergripande målen som EU har ställt upp inom Europa 2020-strategin, dels de specifika utmaningar som finns på den svenska arbetsmarknaden just nu (se kapitel 5).

I det här kapitlet kan du läsa om innehållet i det nationella socialfondsprogrammet för perioden 2014–2020. I avsnitt 1 beskriver vi översiktligt vad som kan få stöd inom detta program: de utvalda programområdena och mål och förväntade resultat. I avsnitt 2 kan du läsa om hur själva finansieringen går till. I avsnitt 3 om processen från utlysning till projektgenomförande och de principer som är vägledande för urvalet. I avsnitt 4 hur finansieringen sker och i avsnitt 5 hur urvalskriterierna ligger till grund för urval av insatser.

6.1 Vad kan få stöd?

Det övergripande målet med socialfondsprogrammet är att bidra till en väl fungerande arbetsmarknad och en varaktigt ökad sysselsättning på lång sikt. Insatserna ska både förstärka och utveckla den nationella arbetsmarknadspolitiken. Programmet har delats in på tre olika områden, som motsvarar olika fokus och vägar till ökad sysselsättning.

TEMATISKA MÅL

Mål 10

Investera i utbildning och yrkesutbildning för livslångt lärande

10.3

Stärka tillgång till livslångt lärande
höja arbetskraft kunskaper

10.4

Underlätta övergång från
utbildning till arbetsliv

Mål 9

Främja social integration,
bekämpa fattigdom och
diskriminering

Mål 8

Främja varaktig syssel-
sättning och rörlighet

Mål 8

Främja varaktig syssel-
sättning och rörlighet

8.1

Tillgång till sysselsättning för arbetssökande

8.2

Varaktig integration av ungdomar

9.1

Aktiv inkludering för att öka anställbarhet

8.2

Varaktig integration
av ungdomar

PROGRAM- OMRÅDEN

Programområde 1

Kompetensförsörjning

Programområde 2

Öka övergångarna
till arbete

Programområde 3

Sysselsättnings-
initiativet

MÅL

Mål 1:1

Bidra till syssel-
sättning, tillväxt
och hållbart arbetsliv.
Kompetensutveckling
för anställda och mål-
grupp programområde 2.

Mål 1:2

Utveckla och
tillämpa metoder
för stärka koppling
utbildning och
arbetsliv.

Mål 2:1

Tillämpa och
utveckla metoder
för arbetslösa
komma närmare
arbetsmarknaden.

Mål 2:3

Tillämpa och
utveckla metoder
för de som står långt
ifrån arbetsmarknaden,
sammansatt problematik.

Mål 2:2

Tillämpa och
utveckla metoder
för att underlätta
ungas etablering på
arbetsmarknaden.

Mål 3:1

Bidra till ökad
sysselsättning bland
unga – Sydsverige,
Norra Mellansverige
och Mellersta Norrland.

Sysselsatta
och målgrupp
program-
område 2.

Organisationer,
myndigheter,
företag.

Unga kvinnor
och män
(15–24 år).

Arbetslösa
med flera med
sammansatt
problematik.

Arbetslösa unga
i Sydsverige, Norra
Mellan Sverige,
Mellan Norrland.

Arbetslösa och de
som står långt från
arbetsmarknaden.

MÅLGRUPPER

HORISONTELLA PRINCIPER

Figuren här intill åskådliggör sambanden mellan socialfondsprogrammets mål, målgrupper och programområden.

PROGRAMOMRÅDEN OCH TEMATISKA MÅL

Insatserna i socialfondsprogrammet är uppdelade på tre olika **programområden**³:

1. Kompetensförsörjning
2. Ökade övergångar till arbete
3. Sysselsättning för unga

De kan kopplas till tre övergripande **tematiska mål** för Socialfonden. Totalt finns det 11 tematiska mål, varav tre alltså har valts ut till det svenska nationella programmet. Dessa mål är att:

- Främja varaktig sysselsättning och rörlighet (mål 8).
- Främja social integration, bekämpa fattigdom och diskriminering (mål 9).
- Investera i utbildning och yrkesutbildning för livslångt lärande (mål 10).

PROGRAMOMRÅDE 1: KOMPETENSFÖRSÖRJNING

Att befolkningen har utbildning och relevant kompetens är en förutsättning för att nå full sysselsättning i Sverige. Den globaliserade ekonomin innebär ett ökande tryck på förändring och utveckling i arbetslivet.

Övergripande mål

Insatserna i programområde 1 ska bidra till sysselsättning, tillväxt och ett hållbart arbetsliv genom kompetensutveckling och utbildning. Projekten som får finansiering ska bidra till att deltagarnas ställning på arbetsmarknaden stärks och/eller tillgodose arbetsmarknadens behov av arbetskraft och kompetens.

Målgrupper

Målgruppen för insatser inom programområde 1 är bred: den omfattar **alla sysselsatta personer i Sverige**. Detta inkluderar såväl företagare som anställda, oavsett anställningsform och tidslängd, inom privat och offentlig sektor, samt personer som är verksamma inom ideell sektor.

Målgruppen omfattar även de grupper som är prioriterade i programområde 2: **arbetslösa personer** som av olika skäl kan behöva stöd för att komma in på, eller närmare arbetsmarknaden och/eller studier (till exempel ungdomar och personer med funktionsnedsättningar).

Eftersom ett mål är en starkt koppling mellan utbildning och arbetsliv ingår även **arbetsgivarna** i målgruppen. Detta innebär organisationer, myndigheter, företag och andra arbetsgivare inom privat, offentlig och ideell sektor.

Typ av insatser som ska få stöd inom området

- Att stärka tillgången till livslångt lärande och höja arbetskraftens kunskaper, färdigheter och kompetens, samt främja flexibla utbildningsvägar. (1.1)
- Att underlätta övergången från utbildning till arbete, genom att till exempel förbättra utbildningarnas relevans för arbetsmarknaden samt förstärka yrkesutbildningarna och deras kvalitet. (1.2)

Insatserna som ska få stöd ska alltså antingen öka kompetensen hos redan sysselsatta personer, eller också förbättra kvalitet och relevans i utbildningsverksamheter.

³ Det finns även ett fjärde programområde som heter Tekniskt stöd. Det berör dock bara administration av Socialfonden och det finns inga utlysningar av projektmedel på området. Därför har det utelämnats här.

Kompetensutvecklande insatser (mål 1.1)

Grundläggande krav: Insatserna ska förnya och utveckla deltagarnas kompetens: dels sådan kompetens som är relevant utifrån arbetsmarknadens nuvarande och framtida behov, dels sett till den enskilda arbetsplatsens behov. Insatser ska föregås av en analys av verksamhetens förutsättningar, möjligheter och behov.

Insatser som får stöd kan till exempel vara sådana som:

- utvecklar såväl individernas kompetens som arbetsorganisationen, till exempel genom att synliggöra och dokumentera kompetensöverföring mellan erfarna och nyanställda medarbetare.
- synliggör befintlig kompetens och erfarenhet och därigenom stärker deltagarnas position på den egna arbetsplatsen och ökar deras anställningsbarhet samt deras förmåga till omställning och karriärväxling.
- ger även personer utan sysselsättning tillgång till relevanta kunskaper och arbetsrelevanta nätverk, genom att låta dessa personer delta i kompetensutvecklingsinsatserna.

Förväntade resultat

Förutom de övergripande målen – att stärka deltagarnas ställning på arbetsmarknaden och bidra till att arbetsmarknadens behov av arbetskraft och kompetens tillgodoses – förväntas insatserna få följande effekter:

- En förbättrad och mer utvecklad arbetsorganisation på arbetsplatsen. Det kan vara sådant som ger bättre förutsättningar för kompetensöverföring mellan erfarna och nyanställda medarbetare, eller för en minskning av arbetsrelaterade besvär.
- En breddad rekryteringsbas för arbetsgivarna som deltar.
- Fler personer som stannar kvar längre i arbetslivet.

Insatser för att stärka kopplingen mellan utbildning och arbetsliv (mål 1.2)

Inom detta område ligger fokus på arbetsplatsförlagt lärande, men också på utbildning. Insatserna kan förstärka de insatser som görs inom utbildningspolitiken för att utveckla samverkan mellan berörda branscher, utbildningsanordnare och myndigheter. Det kan också handla om lokala eller regionala satsningar för ökat samarbete mellan utbildningsanordnare och arbetsgivare eller branscher.

Insatser som kan få stöd är till exempel sådana som:

- förstärker och utvecklar yrkesutbildningars relevans och kvalitet, till exempel genom att möjliggöra praktik för studenter och kompetensutveckling för yrkeslärare.
- breddar yrkesvalen för både kvinnor och män genom att utveckla nya metoder för arbetslivsorientering och studie- och yrkesvägledning, utifrån behoven hos olika grupper av unga och vuxna.
- främjar yrkesintroduktionsanställningar genom att bygga upp stödstrukturer både på branschnivå och på enskilda arbetsplatser.
- utvecklar standarder och kvalitetssäkring av validering av kompetens. Det kan exempelvis handla om att utveckla metoder som kan förbättra individanpassningen av vuxenutbildningar som är riktade till personer med kort utbildning för att utveckla nyckelkompetenser.

Förväntade resultat

- En förbättrad och mer utvecklad arbetsorganisation på arbetsplatsen. Det kan vara sådant som ger bättre förutsättningar för kompetensöverföring mellan erfarna och nyanställda medarbetare, eller för en minskning av arbetsrelaterade besvär.
- En breddad rekryteringsbas för arbetsgivarna som deltar.

DET BÖRJAR I BRYSSEL...

GENERELL PROJEKTPROCESS

1. Beslut om utlysning
(ej externt)

2. Utlysning

3. Projektet ansöker

4. Beredning

5. SFP
Strukturfondspartnerskap

6. Beslut

7. Projektgenomförande

8. Projektet ansöker
om utbetalning

9. Beslut om utbetalning
samt uppföljning och
dialoger med projekten

HÄR KAN DET BLI
REVISIONER

10. Utbetalning av
administrativa enheten

11. Attesterande
myndigheten

12. Utgiftsdeklaration
till EU-kommissionen

...OCH SLUTAR I BRYSSEL

I dessa delar är projektet involverat och det här behöver projektet ha koll på i processen:

• Statsstöd och upphandling • Vad skrevs i ansökan? • Styrka utgifter • Fråga samordnare och återkoppling

- Fler personer som stannar kvar längre i arbetslivet.

En viktig del i 1.1 är delaktigheten som i programmet beskrivs "Ledningens och de anställdas engagemang och delaktighet i analysen, planeringen och genomförandet av insatserna utgör en viktig förutsättning för att uppnå ett gott resultat."

Insatser för att stärka kopplingen mellan utbildning och arbetsliv

1.2 Inom detta område ligger fokus på arbetsplatsförlagt lärande, men också på utbildning. Insatserna kan förstärka de insatser som görs inom utbildningspolitiken för att utveckla samverkan mellan berörda branscher, utbildningsanordnare och myndigheter. Det kan också handla om lokala eller regionala satsningar för ökat samarbete mellan utbildningsanordnare och arbetsgivare eller branscher.

Insatser som kan få stöd är till exempel sådana som:

- förstärker och utvecklar yrkesutbildningars relevans och kvalitet, till exempel genom att möjliggöra praktik för elever och kompetensutveckling för yrkeslärare.
- breddar yrkesvalen för både kvinnor och män genom att utveckla nya metoder för arbetslivsorientering och studie- och yrkesvägledning, utifrån behoven hos olika grupper av unga och vuxna.
- främjar yrkesintroduktionsanställningar genom att bygga upp stödstrukturer både på branschnivå och på enskilda arbetsplatser.
- utvecklar standarder och kvalitetssäkring av validering av kompetens. Det kan exempelvis handla om att utveckla metoder som kan förbättra individanpassningen av vuxenutbildningar som är riktade till personer med kort utbildning, för att utveckla nyckelkompetenser.

Förväntade resultat 1.2

- Förstärkt koppling mellan utbildning och arbetsliv samt en förenklad övergång mellan dessa för ungdomar och andra nyutträdande på arbetsmarknaden.
- Utvecklade metoder för samverkan mellan branscher, utbildningsanordnare och myndigheter, när det gäller organisering och kvalitetssäkring av lärande på arbetsplatsen.
- Tillgodose arbetsmarknadens behov av kompetens.
- Förbättrad tillgång till och relevans av lärande på arbetsplatsen.

PROGRAMOMRÅDE 2: ÖKADE ÖVERGÅNGAR TILL ARBETE

Att se till att fler människor kommer in på arbetsmarknaden och undviker långvarig arbetslöshet är ett givet mål för att öka sysselsättningen. Insatser som utvecklar metoder för att främja övergångar till arbete är därför en viktig prioritering i socialfondsprogrammet. Insatserna kan bland annat ske inom ramen för relevanta arbetsmarknadspolitiska program eller i övrigt inom Arbetsförmedlingens verksamhet.

Övergripande mål

Insatserna i detta programområde ska bidra till att personer som står långt ifrån arbetsmarknaden utvecklas och kommer i arbete eller åtminstone kommer närmare arbetsmarknaden. Ett annat mål är att öka deltagandet i utbildning bland ungdomar (15–24 år). Projekten som får stöd behöver inte direkt leda till ökad sysselsättning, utan kan även vara inriktade på att utveckla metoder för att underlätta övergångar till arbete för de olika målgrupperna.

Programområdet svarar mot två tematiska mål: att främja varaktig sysselsättning och rörlighet på arbetsmarknaden (mål 8) och att främja social integration och bekämpa fattigdom och diskriminering (mål 9). Att dessa bägge mål kan inrymmas i ett programområde hänger ihop med att såväl målgrupperna som de aktuella insatserna är till stor del gemensamma.

Målgrupper

Målgruppen för programområde 2 är sammansatt. Insatserna ska riktas till personer som är **arbetslösa eller står långt ifrån arbetsmarknaden** och dessutom uppfyller något av följande kriterier:

- är unga (15–24 år).
- är nyanlända invandrare⁴.
- är långtidsarbetslösa (det vill säga har varit arbetslösa mer än tolv månader).
- har en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga.
- är eller har varit sjukskrivna och har behov av stöd för återgång i arbete.

Insatser för nyanlända ska i huvudsak genomföras inom mål 2:3 eftersom många har en arbetslöshet i kombination med till exempel avsaknad av relevant arbetslivserfarenhet och nätverk, språkhinder eller ohälsa. Inom mål 2:1 ingår nyanlända också i målgruppen och syftet med det är att inte exkludera nyanlända om det bedöms lämpligt att de deltar.

Insatser inom programområdet kan även omfatta **personer som arbetar inom den privata, den offentliga och den ideella sektorn**, som inom sina respektive verksamheter kan bidra till att stärka övergången till arbete. Det kan till exempel handla om personer som bidrar till metodutveckling eller deltar för kompetensutveckling inom ramen för ett projekt.

Insatser som ska få stöd inom området

- **Tillgång till sysselsättning** för arbetssökande och icke-förvärvsarbetande, inklusive långtidsarbetslösa och personer som står långt ifrån arbetsmarknaden (2:1)
- **Varaktig integration på arbetsmarknaden för ungdomar**, särskilt de som inte arbetar eller studerar, inklusive ungdomar som löper risk för social utestängning och ungdomar från marginaliserade grupper, vilket inbegriper genomförandet av ungdomsgarantin (2:2)
- **Aktiv inkludering och förbättrad anställningsbarhet** hos utsatta grupper (2:3)

Målet 2:2 gäller även för programområde 3 (Sysselsättningsinitiativet). Det finns därför ett samband mellan insatserna som får stöd inom programområde 2 och 3. Inom programområde 3 ska medlen dock användas för att stödja individer och inte strukturer; inom programområde 2 ligger fokus mer på metodutveckling.

Tillgång till sysselsättning (mål 2:1)

Insatserna ska hjälpa människor att komma i arbete, utbildning eller att komma närmare arbetsmarknaden. Alla insatser ska ligga i linje med den nationella arbetsmarknadspolitiken och förstärka och utveckla denna. Insatser som direkt ger icke-sysselsatta utbildning, praktik och arbete är självklart viktigast, men det finns även andra typer av insatser som kan få stöd:

- Rehabilitering och andra förberedande insatser som till exempel validering av tidigare arbetslivserfarenhet och kompetens

⁴ Som nyanländ invandrare avses i socialfondsprogrammet främst nyanlända med uppehållstillstånd som flykting och andra skyddsbehövande, anhöriginvandrare, samt tredjelandsmedborgare som fått uppehållskort i egenskap av familjemedlem till en EES-medborgare. Tanken med denna avgränsning är att målgruppen för socialfondsprogrammet ska motsvara samma personer som omfattas av insatser inom arbetsmarknadspolitiken för nyanlända.

- Efterfrågestimulerande insatser, som till exempel särskilt anställningsstöd eller ekonomiskt stöd för tillhandahållande av praktikplatser
- Insatser som bidrar till entreprenörskap och företagande, till exempel genom att påverka attityder
- Matchningsprojekt där arbetsgivare och arbetsökande förs samman
- Insatser som utvecklar deltagarnas e-kompetens
- Insatser som främjar yrkesmässig eller geografisk rörlighet, till exempel utbildning
- Utbildning i handledning och arbetsledning för redan sysselsatta, i syfte att stärka arbetsgivarnas möjligheter att erbjuda arbete eller praktik

Deltagarna kan inkludera ungdomar och nyanlända, men eftersom dessa målgrupper omfattas av de övriga två målen är de inte i fokus för dessa insatser.

Samverkan är viktigt för tillgången på sysselsättning, och insatser som innefattar en bred, utvecklad och relevant samverkan ska prioriteras. Särskilt prioriteras projekt som innefattar samverkan med Arbetsförmedlingen. Andra viktiga projektaktörer är enskilda kommuner, Sveriges Kommuner och Landsting, utbildningsområdets aktörer, Försäkringskassan och andra berörda myndigheter, arbetsmarknadens parter och aktörer inom den ideella sektorn.

Förväntade resultat

Följande effekt förväntas av de insatser som får finansiering inom målet 2:1:

Personer som står långt från arbetsmarknaden ska komma i arbete, utbildning eller närmare arbetsmarknaden.

Varaktig integration på arbetsmarknaden för ungdomar (mål 2:2)

Projekt som får stöd för kan antingen syfta till att underlätta ungdomars etablering i arbetslivet eller öka deltagandet i utbildning för ungdomar i åldern 15–24 år. Insatserna ska också förebygga att unga får arbetsmarknadsrelaterade problem. Insatser för unga som inte fullföljt sina gymnasiestudier eller som varken arbetar eller studerar ska prioriteras.

Eftersom syftena här delvis sammanfaller med målen 2:1, tillgång på sysselsättning, är även insatserna som får stöd av liknande sort (se föregående sida). Listan kan dock kompletteras med insatser som särskilt riktar sig till unga:

- Anordnande och tillhandahållande av exempelvis feriearbete, praktikplatser och arbetsplatsförlagda utbildningsinsatser.
- Insatser som kompletterar ordinarie arbetsmarknadspolitiska program så att dessa i ökad utsträckning når ut till ungdomar som varken arbetar eller studerar, bland annat genom uppsökande aktiviteter.
- Insatser som kompletterar kommunernas informationsåtgärder riktade till ungdomar som inte fyllt 20 år och som inte har fullföljt en gymnasieutbildning (det vill säga kommunernas aktivitetsansvar för ungdomar).
- Förebyggande insatser som motverkar att ungdomar hamnar i utanförskap, bland annat genom att förebygga elevers avhopp från

gymnasieskolan. Det kan till exempel handla om att utveckla, pröva och tillämpa nya metoder och arbetssätt för lärare, studie- och yrkesvägledare, elevhälsan, arbeidskonsulenter och andra berörda som i sina yrkesroller kan bidra till att förebygga framtida skolavhopp. Insatserna för att förebygga skolavhopp från gymnasieskolan och för att stärka kopplingen mellan utbildning och arbetsliv kan även omfatta till exempel studie- och yrkesvägledning inom grundskolan.

- Arbetsförmedlingen, tillsammans med andra aktörer, kan med stöd från Socialfonden förbättra sitt sätt att arbeta med vägledning, handledning och praktikplatser eller pröva olika sätt att arbeta med sysselsättningsinsatser. Ett exempel kan vara insatser som prövar metoder för att bryta könsstereotypa arbetsroller och breddar yrkesvalen för unga kvinnor respektive män.

Förväntade resultat

Det förväntas att de insatser som får finansiering inom målen 2:2 ska ha:

- bidragit till att personer som står långt från arbetsmarknaden får arbete eller påbörjar en utbildning.
- utvecklat eller tillämpat metoder som förebygger avhopp från gymnasieskolan.

Aktiv inkludering för att öka deltagarnas anställningsbarhet (mål 2:3)

Inom detta mål ska insatserna riktas till kvinnor och män som står särskilt långt ifrån arbetsmarknaden som en följd av att de har en sammansatt problematik, det vill säga arbetslöshet i kombination med exempelvis:

- avsaknad av relevant arbetslivserfarenhet och nätverk.
- ohälsa eller funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga.

- sociala skäl.
- språkhinder.

Insatserna ska hjälpa kvinnor och män att få arbete, påbörja en utbildning eller på något annat sätt komma närmare arbetsmarknaden. Eftersom deltagarna har en sammansatt problematik är det viktigt att olika aktörer samverkar för att möta komplexa behov och förutsättningar. Därför är det viktigt med en bred, utvecklad och relevant samverkan.

I vissa fall kan det även vara relevant att utveckla olika metoder för kvinnor respektive män, utifrån deras skilda livsvillkor.

Insatserna som kan få stöd inom målen är delvis samma som de övriga på detta programområde, som är **generellt sysselsättningsfrämjande**:

- Rehabilitering och förberedande insatser som till exempel validering av tidigare arbetslivs-erfarenhet och kompetens.
- Stimulerande insatser, som till exempel särskilt anställningsstöd eller ekonomiskt stöd för tillhandahållande av praktikplatser.
- Insatser som bidrar till entreprenörskap och ny-företagande, till exempel genom attitydpåverkan.
- Matchningsprojekt där arbetsgivare och arbets-sökande förs samman.
- Insatser som utvecklar deltagarnas e-kompetens.
- Insatser som främjar yrkesmässig eller geografisk rörlighet, till exempel utbildning.

Utöver dessa typer av insatser är det dock viktigt med **mera riktade insatser för inkludering**.

Till exempel:

- Insatser som breddar arbetsmarknaden, till exempel genom socialt företagande och annan verksamhet på ideell grund. På så vis kan utsatta grupper få bättre tillgång till rehabilitering, arbetsträning och återgång till arbete.
- Särskilda insatser för nyanlända kvinnor

så att de i större utsträckning får del av arbetsförberedande insatser, såsom yrkesförberedande aktiviteter, start av företag, validering och matchning.

- Insatser riktade specifikt till personer som behöver arbete för att komma ur missbruk eller kriminalitet. Det kan handla om att utveckla samverkan mellan kommunen, hälso- och sjukvården, Försäkringskassan, Kriminalvården med flera.
- Insatser för att förbättra psykosociala och fysiska arbetsmiljöer och öka tillgängligheten (i vid mening) på arbetsplatser.
- Påverka attityder hos arbetsgivare och stödja dem i deras arbete för att utveckla rutiner och metoder som främjar lika möjligheter på arbetsplatsen samt en jämn könsfördelning i olika yrken.

Insatser som bygger på och främjar samverkan

är viktiga för detta mål. Projekt som innefattar samverkan med Arbetsförmedlingen bör särskilt prioriteras. Andra viktiga projektaktörer, vid sidan av Arbetsförmedlingen, är enskilda kommuner och landsting, Sveriges Kommuner och Landsting, utbildningsområdets aktörer, Försäkringskassan och andra berörda myndigheter, arbetsmarknadens parter och aktörer inom den ideella sektorn. Exempel på insatser att kombinera kan vara:

- arbetslivsinriktade rehabiliterings- eller plats-förmedlingsinsatser från Arbetsförmedlingen i samverkan med sociala insatser från kommunen.
- medicinska insatser från hälso- och sjukvården.
- individersättning via Försäkringskassan.
- insatser inom den ideella sektorn.

Även andra kombinationer som kan stödja individen är givetvis möjliga.

Förväntade resultat

Det förväntas att de insatser som får finansiering inom mål 2:3 ska bidra till att kvinnor och män som står särskilt långt från arbetsmarknaden får arbete,

påbörjar utbildning, deltar i arbetsmarknadspolitiska program eller på något annat sätt kommer närmare arbetsmarknaden.

OMRÅDE 3: SYSSELSÄTTNING FÖR UNGA (SYSSELSÄTTNINGSINITIATIVET)

Ungdomar är en viktig grupp att prioritera i insatser för sysselsättning. Övergången från skola till arbetsliv kan ibland vara svår och det kan ta lång tid innan unga får en fast förankring på arbetsmarknaden. I vissa delar av Sverige är ungdomsarbetslösheten särskilt hög och därför finns ett särskilt programområde – Sysselsättningsinitiativet.

Övergripande mål

Målet med programområde 3 är att bidra till ökad sysselsättning och ökat deltagande i utbildning hos unga (15–24 år). Programområde 3 korresponderar (liksom programområde 2) med det tematiska målet att främja varaktig sysselsättning och rörlighet.

Tanken med Sysselsättningsinitiativet är att stödja individer snarare än strukturer, och medlen ska därför huvudsakligen användas för att vidareutveckla, stärka och höja kvaliteten i befintliga insatser och projekt (till exempel de som görs inom ramen för Socialfondens programområde 2).

Målgrupp

Sysselsättningsinitiativet riktar sig till ungdomar, särskilt bland de som löper störst risk för långtidsarbetslöshet, och framtida arbetsmarknadsrelaterade problem. Med ungdomar menas här personer i **åldrarna 15–24, som varken arbetar eller studerar**. En särskilt utsatt och därmed viktig del av målgruppen är de ungdomar som löper risk för social utestängning och ungdomar från marginaliserade grupper. Dit hör till exempel:

- ungdomar som saknar fullföljd gymnasieutbildning.
- ungdomar som är utrikes födda.
- ungdomar som har en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga.

Målgruppen för programområde 3 skiljer sig från de övriga genom att den är regionalt specificerad: det gäller ungdomar i **tre utvalda regioner: Syd-sverige** (Skåne och Blekinge län), **Norra Mellan-sverige** (Gävleborg, Dalarnas och Värmlands län) samt **Mellersta Norrland** (Jämtlands och Väster-norrlands län). Dessa regioner är utvalda för att de år 2012 hade en ungdomsarbetslöshet på över 25 procent.

Insatser som ska få stöd inom området

Insatserna på detta område ska komplettera och utöka de befintliga arbetsmarknadspolitiska insatserna för unga som varken arbetar eller studerar. Det kan handla om att förstärka och intensifiera Arbetsförmedlingens insatser för unga arbetslösa, ge mer kvalitativa insatser till de unga som bedöms riskera att hamna i långtidsarbetslöshet samt öka aktivitetsgraden och kvaliteten i jobbgarantin för unga och i jobb- och utvecklingsgarantin. Även insatser som underlättar övergången från skola till arbete är viktiga, inte minst när det gäller ungdomar som har en funktionsnedsättning.

Programområde 3 motsvarar mål 2:2: varaktig integration på arbetsmarknaden för ungdomar. (Samma mål gäller även programområde 2, men där är syftet att förändra strukturer, medan Sysselsättningsinitiativet har större fokus på individer.)

Medlen inom programområde 3 kan till exempel gå till:

- förberedande insatser och praktik som ökar möjligheten för en ungdom att kunna få en anställning, exempelvis yrkesintroduktionsanställning.
- anordnande av praktikplatser.

- insatser för yrkesmässig och utbildningsmässig rörlighet.
- hjälp med att starta eget företag.
- arbetslivsinriktad rehabilitering och andra förberedande insatser kan användas för att bättre inkludera unga som inte tidigare varit inskrivna på Arbetsförmedlingen.
- insatser som motiverar ungdomar som inte fullföljt en utbildning på nationella program i gymnasieskolan, eller motsvarande, att återuppta eller påbörja en sådan utbildning.
- efterfrågestimulerande insatser, som till exempel särskilt anställningsstöd, för att stärka efterfrågan på ung arbetskraft.

Stödet inom programområde 3 får endast ges till insatser som omfattar ungdomar i de utvalda regionerna: Sydsverige, Norra Mellansverige och Mellersta Norrland. Hälften av medlen ska tilldelas på nationell nivå och kan bara sökas av Arbetsförmedlingen, dock gärna i samverkan med andra aktörer i de berörda regionerna. Resten av medlen ska fördelas regionalt.

Viktigt med individanpassning

Det är viktigt att individanpassa insatserna så att deltagarnas formella och informella kunskaper tillvaratas och synliggörs. Samtidigt är det viktigt att tidigt fånga upp utsatta individer och sätta in åtgärder för att motverka långtidsarbetslöshet.

Unga som står relativt långt från arbetsmarknaden saknar ofta en fullföljd gymnasieutbildning och har i många fall en sammansatt problematik, till exempel ohälsa, missbruk eller funktionsnedsättning, som kräver samordnade insatser från flera aktörer för att de ska få det stöd som krävs för att kunna komma in och stanna kvar på arbetsmarknaden. Det är därför angeläget med en väl fungerande samverkan mellan kommuner (socialtjänst, arbetsmarknadsförvaltning och skola), hälso- och sjuk-

vården, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Kriminalvården och andra relevanta aktörer.

Förväntade resultat

Insatserna som görs inom Socialfondens programområde 3 ska bidra till att förstärka och komplettera insatserna inom jobbgarantin för unga. De projekt som får finansiering förväntas ge följande effekter:

- Ökad sysselsättning och ökat deltagande i utbildning bland unga, särskilt bland de som löper störst risk för långtidsarbetslöshet och framtida arbetsmarknadsrelaterade problem.
- Minskad inaktivitet bland arbetslösa unga kvinnor och män, framförallt de unga som är inaktiva.
- Ökat antal företag som startas av unga som varken arbetar eller studerar.

6.2 Nyheter i detta program

Det finns flera nyheter i socialfondsprogrammet för 2014–2020 jämfört med tidigare år. Bland annat kan projekten som får finansiering nu även ha privat medfinansiering. Det finns också tydligare fokus på att stärka kopplingen mellan utbildning och arbetsmarknad. Resurserna kommer i högre utsträckning än tidigare att gå till nationella projekt.

MEDFINANSIERING

När ett projekt tilldelas stöd via Europeiska socialfonden krävs det oftast en form av medfinansiering, till exempel att projektet även får stöd från offentligt eller privat håll. Hur stor del av projektkostnaderna som Socialfonden står för varierar och regleras i respektive utlysning. Medel som inte kommer från Socialfonden kan komma från projektaktörerna i form av löner, lokaler, deltagarersättning eller kontanta medel.

Reglerna för den nationella medfinansieringen ser lite olika ut för de olika programområdena:

Inom programområde 1, kompetensförsörjning, kan medfinansieringen ske på tre sätt:

- med anslag som ESF-rådet disponerar.
- medfinansiering från privata aktörer.
- medfinansiering från offentliga aktörer.

Inom programområde 2, ökade övergångar till arbete, är medfinansieringen villkorad utifrån typen av insats och målgruppen för projektet. De offentliga medel som ESF-rådet fått från regeringen för att disponera, ska i första hand användas för att medfinansiera projekt som riktar sig till de personer som står längst från arbetsmarknaden, och som saknar eller har en mycket låg ersättning från trygghetssystemen. För övriga projekt inom område 2, samt projekt **inom programområde 3, sysselsättning för ungdomar**, kommer medfinansieringen främst från Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och kommunerna. Även medfinansiering från privata aktörer kan förekomma.

Programområde 4, Tekniskt stöd att förvalta fonden är avsatta för att främja programmets genomförande och därför kan bara utpekade aktörer söka medel.

FLER NATIONELLA SATSNINGAR

Under perioden 2014–2020 kommer Socialfondens medel i större utsträckning än föregående programperiod att fördelas på nationell nivå. Syftet med det är att möjliggöra fler riktade nationella satsningar på kompetensförsörjning och ökade övergångar till arbete, och på så vis få ett ökat genomslag för de nationella prioriteringarna.

I detta program fördelas medlen i programområde 1 och 2 enligt principen 75/25: 75 procent av medlen till insatser på regional nivå och 25 procent på nationell nivå.

En tanke med de nationella satsningarna är också att underlätta samverkan. Samverkan mellan olika aktörer är en framgångsfaktor för alla insatser inom socialfondsprogrammet.

Nationella satsningar skapar även goda förutsättningar för kvalificerade uppföljningar och effektutvärderingar av hög kvalitet. Detta bidrar till ökade kunskaper om långtidseffekter av insatserna samtidigt som det stimulerar till spridning av framgångsrika metoder hos ansvariga myndigheter.

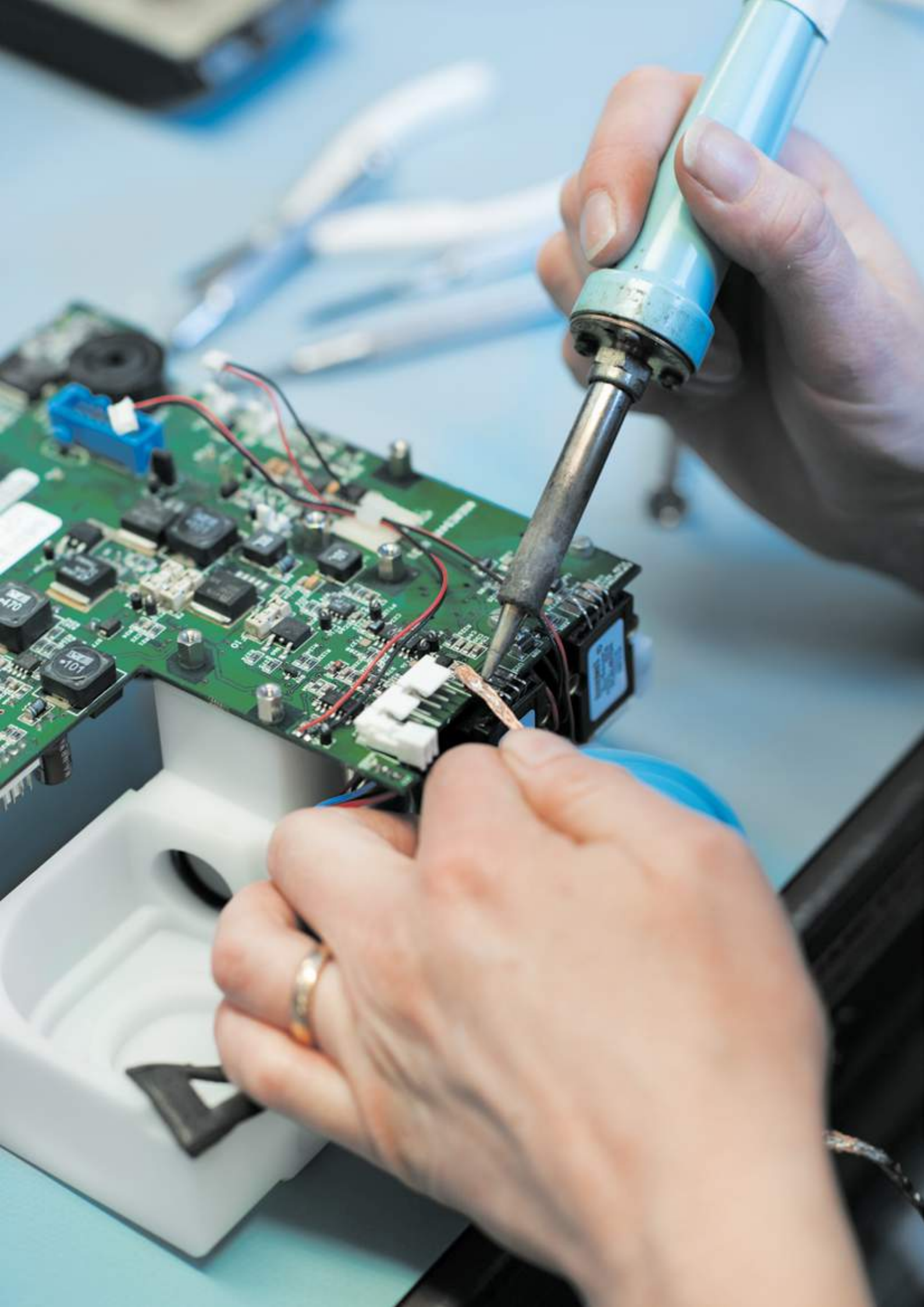
Inom programområde 3 ska 50 procent av medlen fördelas på nationell nivå, och resterande 50 procent på regional nivå. Satsningarna kan dock bara omfatta de regioner som ingår i programområdet. Regionerna är Sydsverige, Norra Mellansverige och Mellersta Norrland.

FÖRENKLAD REDOVISNING FÖR STÖDMOTTAGARNA

Inför programperioden 2014–2020 har Svenska ESF-rådet arbetat för att minska den administrativa bördan för stödmottagarna, genom att använda förenklad kostnadsredovisning. Det innebär att stödmottagarna kan redovisa sina utgifter mot schabloner i stället för faktiska kostnader. Det underlättar administrationen eftersom stödmottagarna inte behöver lämna in exempelvis lönespecifikationer.

Schablonvärdena och bestämmelserna för kostnadsredovisningen finns i EU:s regelverk för fonderna. Det som påverkar stödmottagarna i socialfondsprogrammet är:

- enhetskostnader för personalkostnader, deltagaresättningar och vissa andra utgifter
- schablon för indirekta kostnader
- klumpsummor

Olika redovisningsmodeller kommer att användas i olika ansökningsomgångar, beroende på respektive omgångs mål och målgrupper. Vad som gäller anges i respektive utlysning.

6.3 Hur går det till? Från utlysning till projektgenomförande och uppföljning

Det nationella socialfondsprogrammet genomförs genom att organisationer söker pengar från fonden (fondmedel) till olika utvecklingsprojekt. ESF-rådet gör en bedömning av ansökningarna och beslutar efter en styrande prioritering av strukturfondspartnerskapen vilka projekt som ska få finansiering.

UTLYSNINGSPROCESSEN

Ansökningar om fondmedel tas emot i olika omgångar, i samband med så kallade **utlysningar**. Det innebär att man kan ansöka till Socialfonden under vissa tidsperioder under vissa förutsättningar. Villkoren för varje ansökningsomgång beskrivs i en utlysningstext.

Processen från utlysning till beslut om finansiering sammanfattas i figuren här intill.

Det nationella socialfondsprogrammet samt de nationella och regionala handlingsplanerna utgör grunden för hela processen. Dessa dokument styr vilka utlysningar som görs i respektive region och anger principerna för bedömning och urval av ansökningarna.

Strukturfondspartnerskapen är de regionala samarbetspartner som utsetts av regeringen för att säkerställa regionalt inflytande. De utgörs av ledamöter från landstings- och kommunfullmäktige, myndigheter, ideella organisationer etcetera.

1. ESF-rådets regionkontor bestämmer vilka utlysningar som ska göras. Det sker i flera omgångar under programperioden.
2. Av utlysningarna framgår till exempel vilken inriktning projekten ska ha och vilka resultat och vilka som kan söka.
3. Intresserade organisationer skickar in sina ansökningar. Det sker digitalt via ESF-rådets projekt-[rum](http://www.esf.se), se www.esf.se.
4. ESF-rådet tar fram beslutsunderlag och bedömer vilka projektansökningar som uppfyller de formella kraven och de nationella urvalskriterierna (se avsnitt 6.5).
5. Strukturfondspartnerskapen prioriterar mellan projektansökningarna utifrån sin kunskap om regionala utmaningar samt de prioriteringsgrunder som gäller i den aktuella utlysningens omgång. De regionala prioriteringarna styr vilka ansökningar som prioriteras och får stöd, vilket alltså kan variera från region till region.
6. ESF-rådet fattar ett formellt beslut enligt strukturfondspartnerskapets prioriteringar.

UPPFÖLJNING OCH UTVÄRDERING

Socialfonden ger möjligheter att prova nya arbetssätt som kan komplettera och utveckla i första hand den nationella arbetsmarknadspolitik, men även till exempel social- och skolpolitiken. Att arbeta med metodutveckling på det sättet innebär nästan alltid att några projekt lyckas väl, andra inte. Därför är det viktigt att arbeta med uppföljning och utvärdering, för att kunna utröna vad som ger bra resultat och varför. Genom att lära av alla projekt, inte bara de lyckade, kan man få värdefulla insikter av alla genomförda insatser.

Uppföljning och utvärdering sker på flera nivåer inom Socialfonden: dels ska varje projekt, i dialog med ESF-rådet, följa upp och utvärdera sin verksamhet, dels ska ESF-rådet (med hjälp av Statistiska Centralbyrån) följa upp fondprogrammets effekter på nationell nivå.

Nationellt socialfondsprogram:

anger mål och inriktning för insatserna

Två nationella och åtta regionala

handlingsplaner: specificerar hur program-målen ska uppnås, med hänsyn till regionernas utmaningar och förutsättningar

ESF-rådets uppföljning av insatserna

Att nationellt följa upp insatserna och rapportera till EU-kommissionen är ett krav på alla medlemsländer som tar emot stöd från Socialfonden. I Sverige är det Svenska ESF-rådet som har uppgiften att göra det. Uppföljningen sker i samarbete med Statiska centralbyrån, SCB. Systemet innebär att projekten rapporterar deltagarnas personnummer till SCB som sedan matchar dessa mot relevanta register och tar fram de uppgifter som ska redovisas.

Indikatorer kopplade till de nationella målen

För SCB-uppföljningen används särskilda indikatorer, som är kopplade till de förväntade målen för Socialfondsprogrammet. Ett flertal av indikatorerna är gemensamma för alla medlemsländer och finns i Socialfunds-förordningen (EU 1304/2013), bilaga 1 och 2.

De gemensamma indikatorerna är uppdelade i tre kategorier:

- **Utfallsindikatorer** som beskriver deltagare och organisationer som tar del av insatserna samt projekten (till exempel om de är arbetslösa, är under 25 år eller, har högskoleutbildning).
- **Omedelbara resultatindikatorer** som redovisar förändringar för deltagarna inom en månad efter avslutad insats. (Exempelvis: Deltagare som är i utbildning efter avslutad åtgärd.)

- **Långsiktiga resultatindikatorer** som redovisar situationen för deltagarna sex månader efter avslutad insats. (Exempelvis: Deltagare i sysselsättning, inklusive egenföretagande, sex månader efter avslutad åtgärd.)

Uppföljningen av utfallsindikatorerna går till så att projekten rapporterar in sina personnummer till SCB, som därmed kan hämta uppgifter om deltagarna ur olika befintliga register (till exempel hos Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen). Uppgifterna används sedan av Svenska ESF-rådet för att sammanställa och rapportera om indikatorerna.

De omedelbara resultatindikatorerna ska visa den direkta effekten av insatserna, till exempel hur många som är i utbildning eller sysselsättning respektive söker arbete när projektet är över. Information till de omedelbara resultatindikatorerna hämtas från projektens rapportering.

Resultatindikatorerna följs upp med enkäter

För att följa upp de långsiktiga resultatindikatorerna samlar ESF-rådet in uppgifter via enkäter till ett urval av deltagare. Enkäterna skickas ut via e-post sex månader efter att deltagaren avslutat sin del i projektet.

Socialfondsrapporter som bygger på indikatorerna publiceras löpande på Svenska ESF-rådets webbplats www.esf.se under rubrikerna Resultat och Statistik.

Utvärdering

Utvärderingsinsatserna i Socialfonden görs på olika nivåer: projekt, kluster (det vill säga ett antal projekt i en utlysning eller ett avgränsat tema) och programnivå.

Projektutvärdering syftar till att bidra med kunskap till projektledningen om projektets utveckling och till projektägare/styrgrupp om hur resultaten dockar in i organisationernas utvecklingsbehov. Vidare syftar utvärderingen till att ge kunskap till ESF-rådet och dess uppdragsgivare om hur projekten bidrar till utlysningarnas syften genom att påvisa resultat och effekter. Eftersom projekten i socialfondsprogrammet kan ha många olika mål, målgrupper och projektupplägg kommer även utvärderingen skilja sig mellan projekt. Oavsett typ av projekt gäller att utvärderingen ska bidra till kunskapsbehov och nytta på flera olika nivåer. Det är både utvärderarens och projektledningens ansvar att säkerställa att relevanta intressenter får nytta av utvärderingen. Utvärderingen ska kunna studera både processer samt resultat och effekter från projektet kopplat till utlysningen.

Klusterutvärderingar är en utvärderingsinsats som tar ett samlat grepp om de resultat som en utlysning uppnår. Bidrar projekten med sina processer och/eller sina slutresultat sammantaget till utlysningens övergripande mål och förväntade resultat och effekter? Uppdraget innebär att en utvärderare (klusterutvärderingen) genom koordinering av och samarbete med utvärderarna i respektive projekt arbetar med att identifiera en eller ett par frågeställningar som kan utvärderas gemensamt. Dessa frågeställningar ska utgå från utlysningens mål och förväntade resultat. Utvärderaren arbetar

sedan genom att göra synteser av projektutvärderingarna. Klusterutvärdering kan också bygga på datainsamling som klusterutvärderaren gör, exempelvis kan en gemensam enkät kunna utformas för projekten. Klusterutvärderingens resultat ska bidra till ett förbättrat genomförande och utveckling av den aktuella utlysningen och socialfondsprogrammets regionala/nationella handlingsplaner. Centrala mottagare för resultat är strukturfondspartner-skapen, regionalt utvecklingsansvariga och motsvarande aktörer på nationell nivå.

Programutvärdering syftar till att utvärdera socialfondsprogrammets genomförande och måluppfyllelse på en aggregerad nivå. De primära mottagarna för programutvärderingen är övervakningskommittén, EU-kommissionen, regeringen samt Svenska ESF-rådet. De utvärderingar som genomförs på programnivå specificeras i Socialfondens utvärderingsplan som beslutats av övervakningskommittén.

6.4 Finansieringen i socialfondsprogrammet

Europeiska socialfonden finansierar projekt som genom kompetensutveckling stärker individer i och utanför arbetslivet. Insatserna kan innebära såväl metodutveckling som enbart tillämpning av metoder och arbetssätt. I det här avsnittet kan du läsa mer om villkoren för stödet: vem som kan få stöd och vilka principer som styr urvalet av projekt. De allmänna ramarna och regelverken för Socialfonden som helhet finns beskrivna i kapitel 3.

VEM KAN FÅ STÖD?

Socialfonden innebär att offentligt bidrag ges till organisationer som kan vara antingen föreningar, kommuner, myndigheter eller företag. Enskilda privatpersoner kan inte ansöka om pengar från

Socialfonden. Eftersom det är fråga om stöd som beviljas till enskilda organisationer kan frågan om statsstöd komma att aktualiseras i vissa fall.

Samarbetsprojekt prioriteras

Urvalsprinciperna är olika för olika utlysningar; hur prioriteringar och urval ser ut framgår av varje enskild utlysning. Generellt prioriteras projekt där flera aktörer går samman för att samarbeta. Ett tips för dig som är intresserad av att söka medel är därför att kontakta din bransch- eller företagsorganisation och höra om ni kan ingå i något projekt eller göra något tillsammans.

FÖRDELNINGEN AV SOCIALFONDENS PENGAR

Ramen för Europeiska socialfonden omfattar 80 miljarder Euro under perioden 2014–2020, vilket motsvarar drygt 700 miljarder kronor. En jämförelse är den svenska stadsbudgeten för 2016 om 900 miljarder kronor. Socialfondens stöd till Sverige under perioden är cirka 6,5 miljarder kronor. Dessa pengar (fondmedel) ska fördelas mellan olika projekt, som genomförs på nationell eller regional nivå.

De nationella medlen ska användas som följer:

- Till insatser som genomförs på nationell, regional eller lokal nivå.
- För utvärderingar, analyser och spridning av resultat i syfte att bidra till ett bättre genomslag för programmets resultat.
- För att finansiera stödverksamhet för att effektivisera programgenomförandet.

Nationella satsningar kan alltså omfatta hela, en eller flera delar av landet beroende på syftet med satsningen. De nationella insatserna kan även komplettera satsningar som görs med regionala socialfondsmedel. De nationella medlen kan även användas till särskilda insatser för att hantera regionala eller lokala obalanser som kan uppstå på arbetsmarknaden under programperioden.

6.5 Urvalskriterier/vägledande principer för urval av insatser

För att se till att ESF-rådet beviljar medel till de projekt som bäst kan bidra till att programmålen uppnås, finns ett antal vägledande principer/urvalskriterier för bedömningen av ansökningarna.

Till att börja med kontrollerar ESF-rådet att följande frågor kan besvaras med ett ja:

- Svarar projektet mot såväl målgruppens som projektorganisationernas behov samt socialfondsprogrammets mål? (analys på individnivå kan dock göras under projekttiden)
- Är projekttiden analytiskt väl grundad, väl förankrad bland berörda aktörer och möjlig att tillämpa i den föreslagna kontexten?
- Är insatserna förankrade i aktörernas ordinarie verksamhetsutveckling?
- Motsvarar projektet den inriktning och de prioriteringar som anges i den aktuella utlysningen?
- Framgår det hur principerna om icke-diskriminering, jämställdhet och tillgänglighet har beaktats i den underliggande analysen och hur principerna kommer att beaktas i genomförandet av projektet? Dimensionen om hållbar ekologisk utveckling ska beaktas vid vissa utlysningar.

I de fall där det är aktuellt kontrolleras även hur den metod som används eller utvecklas inom projektet kan få spridning (nationellt, regionalt eller lokalt). För att driva ett projekt krävs även att projektet har en så kallad genomförandekapacitet. Projektet ska alltså ha en ekonomisk administration och operativ förmåga att driva ett projekt. Även kostnadseffektivitet samt förutsättningarna för utvärdering av projektets resultat och effekter ska bedömas.

Dessa grundläggande kriterier är vägledande vid ESF-rådets urval av projekt inom samtliga programområde. Vad kriterierna sedan innebär är lite olika för de olika programområdena:

För projekt inom programområde 1 ska man bedöma huruvida den föreslagna kompetensutvecklingen är verksamhetsrelaterad och samtidigt stärker individens ställning på arbetsmarknaden. Principerna innebär också att en bedömning ska göras av hur förankring och delaktighet hos medarbetare och ledning kommer att skapas i projektet.

För projekt inom programområde 2 innebär kraven att bedöma projektets potential att stärka individens ställning på arbetsmarknaden.

För projekt inom programområde 3 innebär kraven att bedöma projektets potential att stärka individens ställning på arbetsmarknaden genom att vidareutveckla, stärka och höja kvaliteten i befintliga insatser, projekt och metoder.

Inom programområde 1 och 2 ska insatser dessutom prioriteras om de bidrar till att bryta könsstereotypa mönster på arbetsmarknaden, samt om de är relevanta med tanke på den demografiska utvecklingen.

Horisontella principer

Projekt som söker stöd från Socialfonden ska dels uppfylla de grundläggande kriterierna (som beskrivits i föregående avsnitt) dels de enskilda målen för respektive programområde.

Alla projekt ska i sin analys- och planeringsfas göra en omvärldsanalys och fördjupning av problem där ett av syftena är att man ska kunna arbeta med och förankra de horisontella principerna.

Därutöver finns fyra övergripande principer som ska genomsyra alla insatser inom Socialfonden. Dessa kallas de horisontella principerna: de anger perspektiv som ska beaktas i varje projekt, från idéstadium till slutredovisning. De tre första principerna är obligatoriska medan den sista ska beaktas vid vissa utlysningar.

DE HORISONTELLA PRINCIPERNA ÄR:

- Icke-diskriminering
- Jämställdhet
- Tillgänglighet
- Ekologisk hållbarhet

De horisontella principerna fungerar också som urvalskriterier för projekten. På så sätt ska ESF-rådet se till att de projekt som får stöd genom Socialfonden inte exkluderar vissa grupper. De ska också höja kunskapsnivån hos arbetsgivare och anställda om dessa frågor.

ICKE-DISKRIMINERING – HORISONTELL PRINCIP

Principen om icke-diskriminering handlar om att alla ska vara inkluderade i samhället och arbetslivet oavsett kön, ålder, etnicitet, religion, sexuell läggning och funktionshinder.

Frihet från diskriminering är en mänsklig rättighet. I svensk lagstiftning finns skydd mot diskriminering som har samband med diskrimineringsgrunderna kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder, sexuell läggning och ålder.

Det finns också krav på att arbetsgivare ska genomföra aktiva åtgärder för att förhindra diskriminering och främja lika rättigheter och möjligheter vad gäller kön, etnisk tillhörighet och religion eller annan trosuppfattning. Kraven preciseras i reglering av arbetsförhållanden, i rekrytering och i lönefrågor.

VARFÖR BEHÖVS PRINCIPEN OM ICKE-DISKRIMINERING?

Både aktuell forskning och rapporter från Diskrimineringsombudsmannen (DO) visar att diskriminering förekommer inom olika samhällsområden, inte minst i arbetslivet. Forskningen visar på att aspekter som till exempel ålder och etnisk tillhörighet påverkar

individens möjligheter att kallas till anställningsintervju eller att få ett arbete. Därför medför diskriminering att kompetens inte tas till vara.

Samtidigt förlängs tiden i arbetslöshet för vissa kvinnor och män, medan andra tvingas ta arbeten under sin kvalifikationsnivå. Den direkta, individuella, diskrimineringen är ett hinder för att uppnå målet om lika rättigheter, möjligheter och skyldigheter för alla. Men det finns också regler, rutiner, normer, vedertagna förhållningssätt och beteenden i institutioner och andra samhällsstrukturer som utgör hinder för olika grupper att uppnå lika rättigheter och möjligheter.

Tillämpningen av principen i socialfondsprogrammet 2014–2020

Ett mål för programperioden 2014–2020 är att skapa förutsättningar för ett icke-diskriminerade arbetsliv för alla.

Icke-diskriminering innebär i socialfondsprogrammet att förutom diskrimineringsgrunderna kön och funktionsnedsättning ska Socialfonden arbeta för lika möjligheter och icke-diskriminering generellt i arbetslivet, oavsett diskrimineringsgrund enligt diskrimineringslagens definitioner. <http://www.do.se/om-diskriminering/>

Lika villkor är en grundläggande förutsättning för att alla ska ha möjlighet att delta fullt ut i samhället. Genom valet av prioriterade grupper främjar Socialfonden icke-diskriminering.

Vad krävs för att ett projekt ska uppfylla principen?

Målet är att projekten främjar icke-diskrimineringsperspektivet i sin verksamhet genom att kunskap om diskriminering används i utformning och genomförande av projekten. Därför ska det i ansökan finnas en analys över hur projektet ska integrera ett icke-diskrimineringsperspektiv. I analys- och planeringsfasen ska dessa begrepp bearbetas:

- Hur säkerställs att vissa grupper inte utesluts eller behandlas avvikande oavsett kön, ålder, etnicitet, religion, sexuell läggning och funktionshinder?
- Hur ser resursfördelning ut mellan kvinnor och män?

Det innebär att det i projekten ska finnas en god kunskap om förekomst av och mekanismer bakom diskriminering och att denna kunskap används i utformning och genomförande av projekten. Verksamheterna bör tillämpa rutiner och metoder som främjar lika möjligheter och säkerställer att diskriminering inte förekommer.

Exakt vad som krävs av ett enskilt projekt för att uppfylla icke-diskriminering beror dock på projektet i sig. För att avgöra vilka hänsynstaganden som behövs ska man utgå ifrån den aktuella analysen och problemformuleringen.

När ESF-rådet bedömer en projektansökan ställs bland annat följande frågor när det gäller icke-diskriminering och lika möjligheter:

- Finns det en tydlig tillgänglighets- och icke-diskrimineringsanalys i problembeskrivningen?
- Framgår det hur projektet ska integrera ett tillgänglighets- och icke-diskrimineringsperspektiv? Hur säkerställer projektet att inga grupper utesluts eller behandlas avvikande utan inkluderas oavsett kön, ålder, etnicitet, religion, sexuell läggning och funktionshinder?
- Synliggörs problemställningarna i både uppsatta mål och i projektgenomförande (till exempel i relation till underrepresenterat kön, att tillgänglighetsperspektivet säkerställer att vissa grupper inte exkluderas samt avseende resursfördelning mellan kvinnor och män)?
- Visar projektet hur lika möjligheter ska bidra till att projektets och utlysningens mål uppnås?

JÄMSTÄLLDHET – HORIZONTELL PRINCIP

Jämställdhet handlar om förhållandet mellan kvinnor och män. De svenska nationella jämställdhetsmålen är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Kvinnor ska ha samma ekonomiska självständighet som män, samma makt och inflytande, de ska dela arbetet med hem och barn lika, och mäns våld mot kvinnor ska upphöra.

Jämställdhetsintegrering innebär i socialfondsprogrammet att jämställdhetsperspektivet systematiskt ska införas i alla verksamheter och i allt beslutsfattande, på alla nivåer och i alla faser av programmet. Det är ett sätt att se till att jämställdheten inte blir något separat eller tillfälligt. Det ska också införas systematiskt i varje projekt, från ansökan till genomförande och utvärdering.

Varför behöver vi jämställdhet?

Socialfondens insatser är i stor utsträckning individorienterade – men det finns samtidigt ett mål att insatserna ska leda till strukturella förändringar i samhället. Jämställdhet, liksom de andra horisontella principerna, är ett sätt att uppnå det.

Den svenska arbetsmarknaden är inte jämställd. Kvinnor och män finns på arbetsmarknaden men i olika utsträckning, i olika yrken och branscher samt under olika arbetsvillkor. Ett exempel på detta är att kvinnor arbetar deltid i större utsträckning än män, vilket får konsekvenser för både lön och pension. Skillnader syns också i nyföretagande: endast en tredjedel av Sveriges nya företag startas av kvinnor. Skillnader mellan könen märks även i ungas val av utbildning.

Den könssegregerade arbetsmarknaden utgör ett problem eftersom den bland annat kan leda till bristande kompetensförsörjning. Ett exempel kan

vara att unga män i en kommun utbildar sig till yrken där det inte finns arbete, medan det i samma kommun kan vara brist på exempelvis vårdpersonal.

Tillämpningen av principen i socialfondsprogrammet 2014–2020

Ett mål för programperioden 2014–2020 är att skapa förutsättningar för ett hållbart arbetsliv – för både kvinnor och män. Jämställdhetsintegrering och särskilda insatser för jämställdhet är ett sätt att nå målet.

I utformningen av det nationella fondprogrammet har jämställdhetsprincipen varit en styrande faktor i valet av mål. Jämställdhet är också en av de vägledande grunderna när ESF-rådet väljer vilka projekt som ska få stöd.

På projektnivå är målet att varje enskilt projekt ska främja jämställdhetsperspektivet, genom att använda kunskap om kvinnors och mäns olika förutsättningar och villkor på arbetsmarknaden både i analys och vid genomförandet av projekten. I insatser som ska stärka individers ställning på arbetsmarknaden ska man se till att både kvinnors och mäns kompetens tas tillvara och utvecklas, och att både kvinnor och män får tillgång till insatser som ökar deras möjligheter till arbete. De särskilda åtgärderna för jämställdhet ska till exempel syfta till att

- varaktigt öka kvinnors deltagande och avancemang på arbetsmarknaden
- minska könsdiskrimineringen
- bekämpa könsstereotyper på arbetsmarknaden och inom utbildningen
- göra det lättare för alla att förena arbete och privatliv och verka för att män och kvinnor tar ett lika stort omsorgsansvar.

Vad krävs för att ett projekt ska uppfylla principen?

Alla projektansökningar inom Socialfonden bedöms utifrån ett beredningsprotokoll, där de horisontella principerna finns med. För att en insats ska få stöd ska den främja jämställdhet på flera sätt:

- Projektet ska ha jämställdhetskompetens internt eller genom externt stöd.
- En jämställdhetsanalys ska ingå i projektets problemanalys.
- Aktiviteter i projektet ska ha ett jämställdhetsperspektiv i enlighet med problembeskrivningen i ansökan.
- Beskriva könsmonster med kvantitativa och kvalitativa data.

Exakt vad som krävs av ett enskilt projekt för att uppfylla jämställdhetskraven beror på projektet i sig. Avgörandet av vilka hänsynstaganden som behövs ska utgå ifrån den aktuella analysen och problemformuleringen. Ett exempel: I ett projekt som handlar om rehabilitering kanske man i analysen ser skillnader mellan könen i hur många som kommer i sysselsättning. Då kan ett mål vara att anpassa åtgärderna med insikt i de skillnader man sett i analysen.

Förutom jämställdhetsintegrering är det möjligt, men inte nödvändigt, att inom projekten genomföra särskilda åtgärder för att främja jämställdheten. Ett projekt kan även helt vara inriktat mot särskilda åtgärder för jämställdhet. Sådana särskilda åtgärder kan exempelvis ha som syfte att stärka utrikes födda kvinnors ställning på arbetsmarknaden, minska pojkars avhopp från gymnasieutbildning, bryta den könssegregerade arbetsmarknaden eller underlätta att kombinera arbete och privatliv.

TILLGÄNGLIGHET – HORISONTELL PRINCIP

Principen om tillgänglighet handlar om att samhället och arbetslivet ska vara tillgängligt för alla. Personer med permanenta eller tillfälliga funktionsnedsättningar ska ha möjlighet att delta i arbetslivet på lika villkor. Det är en del av de mänskliga rättigheterna.

Tillgänglighet har flera sidor:

- Tillgänglig verksamhet: Sådant som påverkar hur människor mår: till exempel arbetstider, arbetsmiljö, arbetsklimat, arbetsfördelning, organisering och ledarskap, attityder och värderingar samt möjlighet till utbildning.
- Tillgänglig fysisk miljö: Till exempel hur lokaler och kontorsmaterial är utformade, åtkomst till alla rum och våningsplan i en byggnad, möblering, ventilation, ljudmiljö och så vidare.
- Tillgänglig information: Till exempel hur lätt det är att få information och i vilket format informationen erbjuds (text, ljud, video, lättläst svenska, olika språk, tekniska lösningar med mera).

En verksamhet som inte är tillgänglig riskerar att bli exkluderande eller diskriminerande. Bristande tillgänglighet är också en grund för diskriminering enligt diskrimineringslagen.

Varför behövs principen om tillgänglighet i arbetslivet?

Var femte invånare i Sverige har någon form av funktionsnedsättning. I begreppet ryms mycket, från fysiska funktionsnedsättningar till intellektuella och neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (till exempel ADHD).

För vissa innebär funktionsnedsättningen en nedsatt arbetsförmåga, och många behöver anpassningar för att kunna delta på lika villkor i samhället

och i arbetslivet. Därför är det viktigt att jobba aktivt med tillgänglighet. Målet är att vi ska få en jämlik och inkluderande arbetsmarknad.

I dagsläget är inte arbetsmarknaden tillgänglig för alla, vilket också syns i statistiken:

- Bland de personer som är inskrivna på Arbetsförmedlingen har 26 procent en funktionsnedsättning (jämfört med cirka 10 procent av personer i åldrarna 16–64 år). Det finns också många med dold funktionsnedsättning som ännu inte fått diagnos.
- Av de personer som har nedsatt arbetsförmåga har endast 44 procent ett arbete. Detta kan jämföras med 75 procent i övriga befolkningen.

Tillämpningen av principen i socialfondsprogrammet 2014–2020

Precis som principen om jämställdhet mellan män och kvinnor så ska tillgänglighet genomsyra all verksamhet inom Socialfonden, från grundläggande analyser till genomförande av insatser. Målet är att alla insatser och arbetstillfällen som skapas med Socialfondens stöd ska vara tillgängliga för alla.

De nationella satsningarna ska bidra till en tillgänglig arbetsmarknad för personer med funktionsnedsättning, men också lyfta fram konsekvenserna av hinder som förekommer på arbetsmarknaden.

Vad krävs för att ett projekt ska uppfylla principen?

I ett tillgängligt projekt ska alla kunna ta del av insatserna, oavsett funktionsnedsättningar. Tillgängligheten ska säkerställas genom att ha en medveten strävan i hela arbetet, internt och externt: i projektplan och aktivitetsplan, liksom i rekrytering och upphandling.

En utgångspunkt för att göra ett projekt tillgängligt är att göra en omvärldsanalys.

Även tillgängligheten ska kartläggas. Denna kartläggning ska sedan ligga till grund för en plan för vilka kunskaper som behövs inom projektgruppen för att kunna möta behoven. Behöver din organisation ta in tillgänglighetskonsulter eller annan expertis utifrån?

När ESF-rådet bedömer en projektansökan ställs bland annat följande frågor när det gäller lika möjligheter och icke-diskriminering:

- Finns det en tydlig tillgänglighets- och icke-diskrimineringsanalys i problembeskrivningen?
- Framgår det hur projektet ska integrera ett tillgänglighets- och icke-diskrimineringsperspektiv? Hur säkerställer projektet att inga grupper utesluts eller behandlas avvikande utan inkluderas oavsett kön, ålder, etnicitet, religion, sexuell läggning och funktionshinder?
- Synliggörs problemställningarna i både uppsatta mål och i projektgenomförande (till exempel i relation till underrepresenterat kön, att tillgänglighetsperspektivet säkerställer att vissa grupper inte exkluderas samt avseende resursfördelning mellan kvinnor och män)?
- Visar projektet hur lika möjligheter ska bidra till att projektets och utlysningens mål uppnås?

HÅLLBAR UTVECKLING

Konceptet hållbar utveckling har tre dimensioner: en ekonomisk, en social och en ekologisk (miljömässig). Alla tre är nödvändiga för att samhället ska utvecklas i en god riktning, där resurser används på ett smart sätt så att även framtida generationer ska kunna få sina behov tillgodosedda.

Hållbarhet är också en grundläggande tanke i den strategi som socialfondsprogrammet utgår ifrån: Europa 2020. Det är EU:s tillväxtstrategi, som säger att tillväxten ska vara hållbar, smart och inkluderande.

Tillämpningen av principen i socialfondsprogrammet 2014–2020

Hållbarhetsprincipen inom socialfondsprogrammet för år 2014–2020 avser den ekologiska aspekten av hållbar utveckling. Det innebär att insatserna för tillväxt och sysselsättning ska ha ett miljöperspektiv. Särskilt fokus ligger på förebyggande av klimatförändringar.

Den ekologiska dimensionen är dock inte relevant i samtliga insatser. Det innebär att den horisontella principen om hållbarhet inte fungerar som ett urvalskriterium på det sätt som de andra principerna gör. I varje enskild utlysning anges vad som gäller just där.

Den horisontella principen avser alltså endast ekologiskt hållbar utveckling. Men även de andra aspekterna är viktiga för att uppnå fondprogrammets övergripande mål om en väl fungerande arbetsmarknad och en ökad sysselsättning. Det gäller inte minst den sociala aspekten, som reflekteras i de övriga horisontella principerna, om tillgänglighet, jämställdhet och icke-diskriminering.

Genom att stödja kompetensutveckling och insatser som hjälper individer att få och behålla arbete ska Socialfonden alltså bidra till ett hållbart arbetsliv.

Vad kan enskilda stödmottagare göra?

För att Socialfondens insatser ska bidra till hållbar utveckling krävs ett engagemang från olika aktörer, inte minst företrädare för arbetsmarknadens parter, regionala tillväxtansvariga, ideella aktörer med flera.

Insatser för att främja hållbar ekologisk utveckling kan till exempel vara sådana som underlättar en övergång till en koldioxidsnål ekonomi och framväxten av nya, "gröna" jobb. Det kan innebära att man arbetar aktivt med att

- minimera sina utsläpp av växthusgaser
- använder sig av förnybar energi
- vara energieffektiva

I praktiken kan det vara att utforma en miljöpolicy och att ta miljöhänsyn i samband med resor och i upphandlingar. Det rekommenderas att i planeringen ta med hur projektet ska kunna bidra till Europa 2020-strategins klimat- och energimål.

Det kan handla om att gå över till en mer koldioxidsnål ekonomi och till framväxten av nya gröna jobb genom kompetensutveckling för sysselsatta i en arbetsorganisationsutveckling. Det kan även vara att stimulera framväxten av nya gröna jobb genom insatser kring entreprenörskap och nyföretagande i olika former.

7. Transnationalitet – samarbete för kunskapsspridning

Transnationalitet kan betyda olika saker i olika sammanhang. Inom Socialfonden innebär det att olika länder samarbetar för att genomföra sysselsättningsprojekt. Samarbetet kan se olika ut, men syftet är alltid att förbättra projektens resultat och sprida goda idéer både nationellt och på EU-nivå. Här beskriver vi hur det transnationella samarbetet kan gå till.

7.1 Ska mitt projekt vara transnationellt?

Kraven på transnationalitet varierar mellan olika utlysningar i Socialfonden. I vissa utlysningar är transnationalitet frivilligt, i andra är det en förutsättning för att ansökan ska kunna beviljas.

Även när det inte är ett krav kan ett transnationellt samarbete vara en bra idé. Det viktiga är att det finns en tydlig koppling mellan de transnationella aktiviteterna och projektets mål. För att få samarbetet godkänt ska mervärdet beskrivas i projektansökan.

7.2 Hur kan det transnationella samarbetet se ut?

Transnationellt projektsamarbete kan omfatta allt från studieresor och besök till att man strävar efter gemensamma utvecklingsprojekt. Man kan ha en eller flera samarbetspartner.

Här är några exempel på samarbetsformer:

- **Kunskaps- och erfarenhetsutbyte**, till exempel genom studieresor. Detta utgör ofta startpunkten i ett transnationellt samarbete, oberoende av vad det omfattar i övrigt.
- **Parallell utveckling av innovativa ansatser**: innebär att två eller flera partner arbetar på varsitt håll med liknande ansatser, gemensamma mål och indikatorer. Samtidigt stödjer de varandra i utvecklingsarbetet genom löpande erfarenhetsutbyte och systematiska jämförelser ("benchmarking").
- **Fördjupad erfarenhetsöverföring** genom utbyten av nyckelpersoner, personal eller deltagare under en kortare eller längre tid.
- **Gemensamt utvecklingsarbete**. Det kan handla om att man tillsammans vill bygga upp en modell och ett system för kvalitetssäkring av exempelvis rehabiliteringstjänster.
- **Mobilitetsprojekt**, till exempel praktikutbyte mellan olika länder för någon av programmets prioriterade målgrupper.

SVENSKA ESF-RÅDET
020-33 33 90
esf@esf.se
Box 47141
100 74 Stockholm